Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 27 сентябрь, 1977 шу. ● №116 (5803). ● Мах 2 кеп.

ЮБИЛЕЙНИ ВАХТА ТОЛАМЕ ЧАКХЪЯККХА!

100000 ТОНН ХЬАЖКІАШ ЙОАХАРГЬЯ ВАЙ!

КИЙЧА ДА БОЛХ ДІАБОЛАБЕ

Тха совхоз — Наьсарен районе керда билла боахам ба, сомий бешамаш лелаяр цун лостам. Цудухьа хьажкІаш дукха яц — еррига дІайийна хиннараш а яцар 275 гектар мара. Царех 120 силоса хьекхай, йисараш ялатийна чуэца лаьрхІа я.

Соахка хьажкІаш кхаьча ялалехьа шелал а этта, силоса хьакха йийзар тха. Из гІулакх цІаьхка ца хилийтар духьа тха звенос укх шера гаьнна хьалхагІен лоацагІча ханеи дІайийра хьажкІаш. ДоагІаш дола агротехнически гІулакх дир кхайна. Ялат дІаделехьа хІара гектара 5 центнер лаьрхІа минеральни удобренеш тессар, кхозза макха баьккхар — цкъа хьажкІаш дІаелехьеи, шозза дІайийначул тІехьагІеи. Цунца Іалашдир тІоадал лаьттагІа дІакъовлилген, хьалхьайна йоархІ йохаелген, оахам тоаделген. Цул тІехьагІа, хьажкІа хьалтІаьлча, культиваци йир мугІарашта юкъе тІеххьа гербицидаш а тохаш.

Звеноцарча механизатораша Богатырев Султанеи Къайсамеи, Албогачиев Іадрахьмана, Аушев Махьмада соца цхьана даьча цу балхаша цІендир кха, хьажкІий хенаш мара хІама ца юташ.

Ялат чудерзадара болх сихагІа баккхара ипатовций методагІа чуэцара-транспортни отряд вІашагІъеллай, инженер Горчханов ГІапур керте а волаш. Отрядага я йиъ комбайн. ХІара комбайнаца хургья (кхай гаьналга а хьежа даьд из) кхоъ автомашини цу балха кийчъяь ши трактори (тележкашца).

ХІаьта, кхыча боахамашка а санна, техникана заправка, ехача ремонт елга, болхлошта кхача лоаттабелга, цар болх беча метте. кхай тІа хургда.

ПланагІа тхона лаьрхІа хьувкъам 20 центнер ба хІара гектара тІара, бакъда, оаха тхоайла дага а даьнна, торонашка а хьежа, лаьрхІад Октябра хьалхарча вахте 23 центнер фуалъяьхача хулаш хІара гектара тІара хьажкІаш чуэца. Пачхаьалкхенна дІалургда 350 тонн ялат — 50 тонн планал совгІа. Республика яккха лаьрхІача 100 эзар тонн хьажкІашта юкъе из лоадама цифра яц, хІаьта я тха кхашка диллача дикка болх бе беза уж чуя.

Цхьаькха а да. Хьажкlий кхаш босешкен гувнашкен дада, [illegible] лагІча йоачано а михо а зе [illegible]чча. Цудухьа ялат чуэцара болх 15 дийнахьа баккха лаьрхІад. Тхоай низаш ца тоъэ лоалахоша гІо дергда — хІанз тханарех кхо комбайн а йоал цар хьажкІаш хьоккхаш.

Цхьа хьажкІа ца йойта лаьрхІа я оаха йийца чуэцара план. Ялат дІаккхухьаргдолча наькъашка комсомольски, халкъа тІахьожамхой посташ хургья. ХІанз, хьажкІаш чуэца йолаялехьа кхайга хьожаш хаьхой ба—юрта йисте а долаш, хьайбаша доладу кхаш, бІаргаІунал ца хилча.

ХІара бехктокхаме участок йолча коммунист хилийта лаьрхІад партийни организаце. Цу гІулакха вІашагІъеллай къаьстта партийни группа. Масала, Аушев Арун хьаттарча балхацка хьожаш хургва. Муталиев Аюп — техника Іалашъярга, заправка ярга, Аушев Махьмад — транспорта маршруташка, цо болх нийса барга, Курскиев Ахьмад — ремонта балхашка хьожаш хургва.

Отряда хьакъоастаяь техника хІанз бригаде я, лоалахарча районе новкъостала яхийта кхо комбайн ца лаьрхІача. Уж а тахан-кхоана цІайоагІаргья.

Механизаторий болх дикагІа бе дог доагІаргдола моральни материальни стимулаш лаьрхІай мероприятешца. Социалистически яхьа итогаш хІара дийнахьа ергья. ДикагІбараш а тІехьабусараш а, цар моттигашкен толамашкен хьежжа, бувцаргба «молнешца», листокашца.

Тхо кийча да болх дІаболабе. Шин-кхаь дийнахьа, хьажкІий фийг кІезига чІоагІбелча, долалургда чуэца. Со тешаш ва звено коллективо Октябра 60 шу дузача юбилейна дика къахьегама совгІат кийчдергхилара х.

Я. БОГАТЫРЕВ.
«Маяк» совхоза хьажкІаш лелаю звеньевой.

ШЕРА ЗАДАНИ—ЮБИЛЕЙГА

Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна дика къахьегама совгІат кийчдара социалистически яхь а йоаржаь болх беш ба Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза хьайбаш лелалераш. Фермашта юкъерча яхье хьалхара моттиг яьккхай Дубаев Али керте волча 2-ча ферма коллективо. Цо 10-гІа сентябрь тІаккхоачаш дІаеннай 747 тонн шура планагІа 717 тонн яла езача.

Яхье хьалхле лелаеш ба: доаркаш — З. Мадагова, Т. Темиева, Л. Викаева, С. Ибрагимова, скотникаш — Ш. Бураев, В. Атуев. А. Хамурзаев, кхыбараш.

Хьайбаш леладераша лаьрхІад шура йохкара октябра план 30-ча сентябре — бутт хьалхен хІаьта шера йоагІа план Октябра цІей дездеча ханагеи кхоачашъе.

Д. ХАКИМОВ.

ПЛАНАЛ СОВГІА

Ялата лаьрхІа кхеьча 1000 гектар хьажкІех хІанзле 750 гектара тІара чуийца баьннаб Шалински района «Джалка» совхоза механизатораш.

Пачхаьалкхенна дІаеннай 1700 тонн томараш тІехьи 130 тонн фуалъяьхан хьажкІаш. Биса хьувкъам 1 октябрь тІаккхоачаш чуийца баккха лерхІ совхоза кхаш леладераша.

Из гІулакх кхоачашдеш я чуэцара-транспортни отряд, коммунист инженер-механик Ибрагимов Султан керте а латташ. Дийнахьа 65 гектара тІара хьажкІаш чуяхь отрядо.

Хьувкъам чуэца болабелча дениз, яьржача социалистически яхье хьалхалатташ хьабоагІа овсарле йолаш къахьега комбайнераш коммунист Межидов Денил, Шахабов Салман, Телиев Мусост. План 4,5 гектар йолча, дийнахьа 6 — 6,5 гектара тІара хьажкІаш чуэц царех хІаране.

Дика хьийкъад укх юбилейни шера ялат. ХІара гектара тІара 35 центнер фуалъяьхьа хьажкІаш йоал, план 30 йолаш. Цу гІулакхо торо хулийтаргья планал совгІа 600 тонн а йолаш пачхаьалкхенна 3200 тонн фуалъяьхьа хьажкІаш дІаяла.

М. ЦУРОВ.

СИЙДОЛА МЕХАНИЗАТОРАШ

Дукха ха яц «Урус-Мартановский» яха совхоз вІашагІъелла. Йоккха а яц из. Укхаза керттерча даькъе сомий бешамаш лелаю. Цунца цхьана хІара шера укхаза дІаюв ялата культураш, шекара свеклаш, доакъара лаьрхІа тайп-тайпара баьцаш. Масала, укх шера боахаме кхедир 500 гектара тІа ка бола ялат. Из ма-хулла дикагІа хьувкъадеш, цІенагІа чуэца гІерташ шоай низ дІаккхоачар деш къахьийгар механизатораша. Хьийга къа зехьа да а довнзар. Планал дикка совгІа а долаш пачхаьалкхенна дІаделар 350 тонн ялат. Из толам боаккхаш геттара доккха дакъа лаьцар Лабазанов Исупа, Мусаев Ахьмада, Джамбулатов Саид-Іале, Янгульбаев Чапас, кхычар. Ялат кхедеш а чуэцаш а болх бир цар. ХІаьта ялат чуэцаш балха норма 130—150 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дІа а дахийтанзар.

Къаьстта дуница безам ба къаьнача механизаторах Лабазанов Исупах. Йоккха балха опыт йола из къонача механизаторий дика хьехархо волаш хьа а воагІа. Цо Іомабаь дукха нах ба хІанз тракторашт Іа, комбайнаш тІа болх беш, токараш, механикаш болаш. Юрта боахама техникаца бувзам бола хІама хатта шийна хьатІавена моллагІа механизатор пайдана хьехам ца луш дІавахийтац цо. ЦхьайолчахІана гІулакхаца новкъостал а ду.

Эздп, хьаьнала, ший болх безаши бовзаши саг санна вовз из коллективе. Цудухьа цун сий а ду, цо вьначунга ла а дувгІ. Коллективе иштта сий деш ба Исупа новкъостий механизатораш Муцулханов Муслим а Дикаев Лечи а.

Кхееча культурий планал совгІа хьувкъам чу ца бахьаш цхьа шу дІадахийтадац царех хІаране укх тІеххьарча иттцхьайтта шера.

С. МАДАГОВ.

Хьайбаш леладерий толамаш

«Юбилейни вахта толаме чакхъяккха». Цу девизах къахьегаш ба хІанз республика колхозийи совхозийн хьайбаш леладераш. Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача дийнахьа пачхаьалкхенга шура, фуаш дохкара шера план кхоачашъе дагахьа ба уж.

Статуправлене кхаьчача хоамех 16 сентябрь тІаккхоачаш республико пачхаьалкхенга дехкад, соахка цу юкъа дехка хинначул дукхагІа: хьайбаши коа тІара оалхазараши—6 процент, шура — 16 процент, фуаш — 27 процент, тха — 3 процент.

Соахкарчул дуккха дукхагІа йолаш шура ехкай укх шера пачхаьалкхенга: Ачхой-Мартановски, Грозненски, Надтеречни, Шалински, Шелковской районий хьайбаш леладераша. Масала, шелковчанаша соахкарчул — 23, надтеречни боахамаша — 24 процент дукхагІа шура ехкай пачхаьалкхенга укх шера.

Пачхаьалкхенга шура йохкара шера план 90 совгІа процент кхоачашъяьй Веденски, Наурски, Шалински районаша.

Толаме къахьег укх юбилейни шера Сунженски района коа тІара оалхазараш леладераша. Пачхаьалкхенга фуаш дохкара план 121 процент кхоачашъяьй цар. Соахкарчул дукхагІа да пачхаьалкхенга укх шера Грозненски, Шалински района къахьегамхоша дохка фуаш а.

Пачхаьалкхенга тха дохкара план ханал хьалха кхоачаш а яь, хІанз тІайийца социалистически декхар кхоачашде безам болаш къахьег республика хьайбаш леладераша. ХІаьта денна дош цар кхоачашхургда пачхаьалкхенга кхы а 83 тонн тха дехкача.

Пачхаьалкхенга дулх, шура, тха, фуаш дохкара шера планаши тІайийца декхараши толаме кхоачашде дикка торонаш йолаш ба республика хьайбаш леладераш. Царех магогта дикагІа пайда эца хьажа беза уж.

ПЯТИЛЕТКА 4 ШЕРА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ

Советски Союза берригача къахьегамхошка долча КПСС ЦК Письмона жоп луш, план 710 йолаш пачхаьалкхенга 725 тонн шура йохка социалистически декхар тІайийцар укх шера тха ферма коллективо. ЛаьрхІар кхоачашдара шу доладеннача хьалхарча деношка дениз тІатеІІа болх беш хиннад тхо. Юххьанца къаьстта теркам тІабахийтар хьайбаш унахцІена долаш, продукци лох ца йолийташ Іангара дахара. Цунца хьалхашка оттадаь декхар дика кхоачашде карагІдаьлар.

БІаьсти яьиначул тІехьагІа даьгІенашка доажаде арадаьхар доахан. ХІара ди ме доала тІеккхета йолаелар шура. Цу гІулакхо йиш хилийтар пачхаьалкхенга шура йохкара ах шера план июнь бутт болалуш кхоачашъе. Цу хаина ювца араяьккхача кердача Конституце проекто хьинар айдаьча тха ферма коллективо, дош делар пачхаьалкхенга шура йохкара план Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача денга кхоачашъе.

7 ноябре хула цІей къаьстта деза да тхона — кхалнаха. Айхха цунца ювзаенна я маІача наха нийсса къахьега, деша, пачхаьалкхенна кулгалдеча дакъа лаца тхона яьнна бокъо. Цудухьа цу цІейна дикача хьоккхамашца накъадахара тхоай низ дІакхоачар деш къахьег оаха хІаране.

Дега тоам беш да цу цІейна накъадолхаш укх шера тха ферма доаркаша доаха толамаш. Иштта, бархІ бетта пачхьалкхенга ехкай 661 тонн шура, хІаьта хІара дийнахьа оаха йохкар — 2,4 тонн лаьрхІача гуш да 7 ноябрь тІаккхоачаш пачхаьалкхенга шура йохкара шера план ферма къахьегамхоша кхоачашъергхилар.

Ерригаш а 21 доярка я тха ферме. Шура яккхара хьалхашка латтача декхарах лоархІа ца еш таханарча дийнахьа цхьаккхе яц царна юкъе. Цул совгІа, хІаране йоаккха шура соахка хиниачул дукхагІа я. Масала, социалистически яхье хьалха йолча Мадаева Матуса, шера планагІа хІара Іаттагара 2000 килограмм яккха езаш хиннача, бархІ бетта 2539 килограмм шура яьккхай. ХІаьта соахка 8 бетта цо яьккхар 1668 килограмм мара яцар.

Матусана санна, хІара кхоабача Іаттагара шура яккхара шера планаш кхоачашъе карагІдаьлар Шахтамирова Маликана, Каснева Кхокхана, кхычарна. Аз айса 2410 килограмм шура яьккхар хІара кхоабача Іаттагара бархІ бетта, хІаьта шера планагІа яккха езаш хиннар 2150 килограмм яр.

Доахангара йоаккха шура дукхача даькъе скотникий балхах тийша я. Из кхета а деш, низ дІакхоачар ду цар шоай декхараш ма-хулла дикагІа кхоачашде гІерташ. Цудухьа тхо, доаркаш, геттара раьза да царна, къаьстта — Хамидов Адлана, Ибрагимов Зайндена. Болх бовзаш лелабу цар.

Толамаш даха новкъостал ду коллектива цхьа барт, цхьоагІо хиларо. Эшачоа дикача хьехамца, гІулакхаца новкъостал ца деш Іац цхьаккха доярка. Сол дукхагІа укх ферме болх беш цхьаккхе яц. ТкъоалагІа шу да аз укхаза къахьега. Цу юкъа балха говзал Іомаяра дукхача дояркашта новкъостал даьд аз. Царех хІанз ферме болх беш ба Шахтамирова Малика, Махаева Халишат, Дукаева Лимон. Цар шоай аргІагІа новкъостал ду хІанз къонача дояркашта.

Укх шера хІара кхоабача Іаттагара 3000 килограмм шура яккха лаьрхІад ази соца яхь лелаеча Матусаси. Цул совгІа иттлагІа пятилетка диъ шера кхоачашъе дош а деннад. Хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара тхоай низ дІакхоачар дергда оаха.

М. ДУКАЕВА,
Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза доярка, Къахьегама ЦІеча Байракха, «Знак Почета» ордений кавалер.

ФЕРМАШТА КХОАЧАМ ХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денна толамца накъабахар духьа шерра социалистически яхь йоаржаь къахьегаш ба хІанз республика доакъар Іалашдераш.

Укх шера 19 сентябрь тІаккхоачаш Іалашъяь йол — 12 процент, сенаж — 9 процент, баьций витаминни хьоар — 21 процент, силос 28 процент дукхагІа я соахка цу юкъа Іалашъяь хиниачул.

Сенаж кийчъяран баьций витаминни хьоар даккхаран шера планаш хІанзле кхоачашъяь яьхай республика юрта боахама къахьегамхоша. Цул совгІа гарга ба уж йол Іалашъяра план кхоачашъе а. ХІаьта Гудермесски, Надтеречни, Наурски районашка из тайпа доакъар Іалашдара планаш кхоачашъяь дукха ха я. Дикка тІеххкоачашъяьй баьций витаминни хьоар даккхара планаш Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Наурски, Сунженски, Шелковской районий колхозашеи совхозашеи.

Республике кийчъяьй 770 эзар тонн силос. Из я соахка укх ханна Іалашъяь хиниачул 280 эзар тонн дукхагІа. Из тайпа доакъар Іалашдара шера планаш кхоачашъяьй Веденски, Грозненски, Надтеречни, Наурски, Урус-Мартановски районаша.

КарагІдаьнначох кхоачам ца беш, ерригa уйла доакъар дукхагІа Іалашде йиш хулийтача торонех дикагІа пайда эцара тІаяхийта болх беш ба республика юрта боахама къахьегамхой хІанз а.

ВАШИНГТОНЕ ХИННА ПЕРЕГОВОРАШ

ВАШИНГТОН, 24 сентябрь. (ТАСС). КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыка КІайча цІагІа вІашагІкхетар хилар США президентаца Дж. Картерца. ЛоархІамеча гІулакхий хьисапе хиннача хоадам болча къамьле цар дийцар советско-американски юкъарча гІулакхех, цар перспективех. Шинна оагІоно хьакхайкадир шин мехка юкъера гІулакхаши дунен машари чІоагІлургхиларах шоаш тешар.

А. А. Громыкои Дж. Картерен дІа-юха дийцар СССР-ан США-нен юкъера стратегически а тІагІортара а герза хьадара доазув оттадара хьакъехьа дош. Иштта цар хьоахадир герз кІезигдарен дІадаккхарен, Юхерча Малхбоаленах, иштта дунен мехкашта юкъерча шинна а оагІонна хьаштдолча мероприятеех цхьадола дешаш а. Беседе дакъа лоацаш бар: сфветски оагІорахьара — СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра заместитель Г. М. Корниенко, США-ра СССР посол А. Ф. Добрынин; американски оагІорахьара — США вице-президент У. Мондейл, пачхаьалкхен секретарь С. Вэнс, къаман кхерамзлен вола президента гІонча З. Бжезинский, СССР-ера США посол М. Тун, иштта шинна оагІорахьара официальни нах.

* * *

ЮПИ Агентства хоам бу: Президента Картера А. А. Громыкага шовй вІашагІкхетаре дІакхайкадир «Со дог тешаш ва оаш согара салам-моаршал Л. И. Брежневга дІалургхилара а хІанзчул тІехьагІа дукха ха ялале вІашдухьал а этта тха довза торо хургхиларах а». Картера иштта хоам бир ВІашагІкхийттача Штаташа СССР-ан США-нен юкъера стратегически а тІагІортара а герза доазув оттадара цхьалола гІулакхаш чакхдахара, кердача ялх шера соглашенеех йола переговораш чакхъяллалца, хаина болча барта хьашташ хьаллоацаргхиларах. «Со тешаш ва цхьадола барташ де вай вІаштІехьдаргхиларах» — тІатехар цо.

А. А. Громыкаи С. Вэнсеи селхан дІахо йихьар СССР а США а хьашташ кхоачашдара пайдане долча дуккхача дешаех йола переговораш.

Барт бир тІадоагІача кІирагІа Нью-Йорке юха вІашагІкхета.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Укх деношка хилар Урус-Мартановски районе кхалнаха социальни вахаре лоаца дакъа совдаккхара къахьегамхой депутатий Советаша бу болх; совхозийи колхозийи дисциплина тоаяра Наурски района Советаша дер, СССР кердача Конституце проектах лаьца республика къахьегамхоша даь тІатохамаш а предложенеш а ювца; республике хиннача административно-территориально хувцамий хьакъехьара цхьадола дешаш дийца Лакхехьарча Совета Президиума IV квартала йола балха план чІоагІъяь а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар укх тІеххьарча хана кхалнах общественни вахара юкъеозара Урус-Мартановски района къахьегамхой депутатий Советаша хоабалал болх баьлга. Уж дешаш каст-каста дувц Советий сессешка, исполкомий заседанешка. Дикка дегІаденад районе кхалнаха юкъарча производстве дакъа лоацилга, районера 312 кхалсаг хержай моттигерча Советашка а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете а, хІаьта цхьа кхалсаг я СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Бакъда, хІанз а кІезига бац цига юкъарча вахаре дакъа ца лоаца кхалнах. «Красноармейский», «Горец», «Гойтинский» яхача совхозашка кхоачам болаш вІаштІехьдаьккхадац болх беча кхалнаха эша санитарно-гигиенически хьалаш а кхоллаш, производственни процессашта механизаци елга. Цига йоакхо яц кхалнах кулгалдара балхаш тІа уттабара. Районе цхьа кхалсаг мара яц юрта Совета исполкома председатель оттаяь, цаІ я совхоза директор йолаш, 5 — школай директораш, 20 — бригадираши звеньевойши.

Предприятешка, совхозашка хІанз а юкъера дІадаьккхадац къахьегама законодательство телхаелга. Геттара ледара да деша даха ха йоацача берашта учрежденеш хьалъелга.

Бизза пайда эцац Советий исполкомаша кхалнаха юкъе кхетама болх бара, керда обрядаш юкъейоалаяра, дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш дІадахара къовсам лоаттабара шоай культура учрежденеех, кепайоазонах, радиох.

Ше тІайийцача соцам тІа Лакхехьарча Совета Президиумо къахьегамхой депутатий Урус-Мартановски райисполкома кхалнах социальни вахара юкъеозилга ледара хилара кхоачамбоацар дІадаккхара терко тІаерзайир, хьалхагІе а оттаяь 1976—1978 шерашка де дезарий мероприятеш чакхъяхара болх тоабелга, уж дешаш исполкомий сессешка, заседанешка дукхагІа дувцилга хьадийхар.

Боахамий кулгалхошкара хьадеха деза болх беча кхалнаха къахьегара, быта салаІара хьалаш тоадар, къахьегама законодательство нийса леладелга.

Наурски района совхозий, колхозий къахьегама дисциплина тоаяра къахьегамхой депутатий Советаша бу болх бувцаш Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар къахьегама дисциплина тоаеш, боахамий кулгалхошта цар бехктокхам бовзийташи дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабелга вІаштІехьдоаккхаши районе балхаш делга.

Цунца цхьана къахьегамхой депутатий Советашеи исполкомашеи гІалаташ дувлийт колхозашка, совхозашка дисциплина тоаяра гІулакха тІехьа. Цхьадолча боахамашка дукха моттигаш нийслу бахьан а доацаш нах балха ара ца боалаш, балха ханах бизза пайда ца эцаш, маларaш мела нах болаш. Укх шера хьалхарча ялх бетта «Чеченингушвино» объединенена чуйоагІача совхозашка къахьегама дисциплина толхаяьй 123 саго, царех 76 саго чІоаггІа вахарах.

Цхьаи боарамагІа лелабац дисциплина телхаерашцара къовсам, дукхагІча даькъе цу гІулакха оарцагІбовл дисциплина толхаяь керда моттиг хилча. Геттара во латт районе къахьегамцара наьха коммунистически уйла совъяккхара, коммунистически морала боарам айбара, социалистически доалахье лораяра новкъостий судех пайда эцилга.

Къахьегама дисциплинах дола дешаш геттара кІезига дувц Советашен исполкомашен шоай сессешка, заседанешка.

Лакхехьарча Совета Президиумо районни исполкомаи юртий къахьегамхой депутатий Советаштен тІадиллад КПСС XXV съезда решенеша а КПСС ЦК «Тульски областа партийни организаце промышленни предприятешкен гІишлонашкен социалистически дисциплина йолаш кхетам луш беча балхах» яхача соцамо а дІадеххача тайпара района колхозашка, совхозашка, кхыча организацешка къахьегама дисциплина тоаяра перспективни план оттаелга.

СССР кердача Конституце проект ювцача доккха политически дакъа лаьцад республике бахача наха, белгалдаьккхар Лакхехьарча Совета Президиума заседане. 29636 предложени, тІатохараш, хетараш деннад цар хІанзле, хІаьта кепайоазоне, телевидене, радио гІолла шоашта хетар дувнаш 1400 материал араяьккхай.

Дуккхача Советий исполкомаша, министерстваша, ведомстваша йоакхо ю уж кхоачамбоацараш балха юкъера дІадахара.

Цхьабакъда, хІанз а йолаш я цу критика лоархІам ца бу, критически дешай учет ца лелаю, собранешка, совхозашка, письмош тІа, гражданий заявленеш тІа дийца кхоачамбоацараш дІадахара йоакхо ца ю Советий исполкомаш, министерстваш, ведомстваш. Уж сихагІа Іомаелга, цар тІа дувцараш сихагІа кхоачашдар хьадехилга чІоагІдир заседане хиннараша.

ХІаьта республике хиннача административно - территориальни хувцамашка а цхьайолча юртий цІераш хувцарга а хьежжа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Советий исполкомаш, министерствай, ведомствай кулгалхой декхарийла баьб цунах лаьца нах дІакхетабе, царга хьежжа юрташка, цигарча предприятешка, школашка, медпункташка йола вывескаш, печаташ, наькъашка латта знакаш сихагІа хувцилга.

Советски Союзе гІолла

ЛЕНИНГРАД. Къахьегамхой дарбани салаІарен гІулакхаши Іилман а техника а эгара кердадарех медицински практике пайда эцилген дийцача физиотерапевтийи курортологийи Ерригсоюзни VII съезда болх чакхбаьлар Нева тІарча городе. Съезде белгалдаьккхар хІара шера салаІара цІеной а, пансионатий а, санаторей а хьалий гІулакхех пайда эцаш 50 миллион советски саг хилар.

Укх деношка укхазара дІайолаелар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шуи СССР Герзашцарча Низий 60 шуи дизара сийна йола туристий эстафета. Эстафете дакъа лоацараша беррига дІалаьрхІача бергба ялх эзар гаргга километр никъ, цар Москве кхоачаергья Ленинграда, Минска, Брестски крепоста, Киева, Одесса, Севастопола, Керча, Новороссийска, Волгограда. Тула дезача лаьттах йиза капсулаш. Уж гІоргба В. И. Ленина а цун соратникий а вахарцеи гІулакхашцеи бувзам болча моттигашка, вІашагІбетталургба тІемий доакъошхоща, парте а комсомола а ветеранашца, социалистически яхье хьалхалаттаращца.

НАВАШИНО. (Горьковски область). Мехка эггара хьалхара хи чу дукха Іочу ца йода контейнераш кхухьа форда кема хи тІа даьккхад «Ока» яхача завода кемаш дераша. Планета тІарча къулбехьен а къилбаседа а фордий моллагІча наькъашка гІолла лела торо я цун, цунца цхьана бархІ эзар тонн мухь тІа ч болаш цунна могаргда хиний порташка аха а. Духхьашха хьадаьча кердача хьисаперча цу кемах тиллай цІи хезача советски йоазонхочун, актера, кинорежиссера В. М. Шукшина цІи. Навашине из контейнераш кхухьа кема хи тІа доаккхача церемоне дакъа лаца баьхкабар Василий Макаровича хина дукха доттагІий, гаргара нах. Хургйолча экипажа совгІата цар денача книжкаша, фотографеша, киноленташа дІайолайир кема музея юкьиг.

ШАХТЫ. (Ростовски область). Графикал цхьа бутт хьалха болх бе йолайийтар кІадаш деча комбината эзараш ткацки станокаш. Сиха чакхдоалаш да предприяте мощностащ караерзаяр. Монтажникаша дош деннад 7 ноябрь тІаккхоачаш кхы а иззал оборудовани болх бе дІайолаялийта.

КАЗАХСКИ ССР. Даьхе бахьаи долаш къахьегарах ший доккха сий даьккхад Жаксыбеков Совета. Производственни хьоккхамаш лакха долаш къахьегарах шозза еннай цунна Къахьегама ЦІеча Байракха орден, хІаьта 1966 шера цунна еннай Социалистически Къахьегама Турпала цІи. 1973 шера жа леладеча доккхий толамаш дахарах (100 жийна тІехьа — 175 Іаьхар) цхьаькха Ленина орден а еннай. ЦІи хеза жа Іу болх беш волча «Каракол» яхача совхозе Советски Союза орденаши медалаши енна 40 хьайбаш леладер ва, царех 12 саг Ленина орденаш енна а волаш.

ХІанз совхоза жа Іулаш ахканарча даьгІенашка — джайляу лел. Балхах мукъаволаш ше мел йоаккха ха общественни балха, депутатски гІулакхашта дІайохийт Совета. Цо дакъа а лоацаш совхозе хьалъяьй комбикорма завод, хьалъеш латт эзар устагІана лаьрхІа жа леладу комплекс, 600 моттиг йола керда школа, тика, иштта кхыраш.

СУРТА ТІА: къахьегамхой депутатий Аягузовски исполкома членаш «Каракол» яхача совхоза хьайбаш леладерашца района Іан даьгІенашка жа дІалахкара хьакъехьа йола план ювцаш ба. Юкъера вар — СССР Лакхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал, вокккагІа вола жа Іу Жаксыбеков Совет исполкома членашта хьалхашка къамаьл деш ва.

И. БУДНЕВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизарга

ЙОХАРГЙОАЦА ЧIОАГIАЛЕ

60 шу доалаш латт Сийлахь-боккхача Октябра. Цу юкъагIа Iалаьмате доккхий хIамаш карагIдаьинад советски наха. Уж къаьгта дика бIаргагу СССР кердача Конституце проекта тIара. Цхьабакъда, хIаьта а тахан цу проекта мутIараш дешача хана юха а дага ца доахаш дисац Октябро иразах кхедаьча вай дуккхача бIаьшерешка лайна низкъала Iазапаш.

Советски хана вай вахаре хинна хувцамаш мел доккхий да дикагIа кхетадара пайдане хургда дIаяха паччахьа зама дагалаьцача, хиннари хIанз дари вIашдухьал оттадича, ужаш шоайла дистача.

Къаьхьегача наьха са айдала хIама доацаш, поэта ма-аллара: «...Зуьгата мухь биллал дика дакъа доацаш, хьазилга хуиI аллал доалахь рузкъа доацаш халкъашта хала яр паччахьа из зама...». Къаьстта хала яр из вайнах санна долча кагийча къамашта Дешар дацар, яьтта дацар. е бокъо а яцар. Ираз зIамигеи кашамаш доккхеи долаш ха яр из. Ленинга, Коммунистически партега, доккхача а дог цIенача а эрсий халкъага хьалхле а йолаш чакхъяьнна Октябрьски революци бахьанце дисар дуккха кагий къамаш цIендеина хIалак ца хулаш. Революци хила гайнаяларе, цу тайппара хIалак хулача дIакхаьча дар вайнаьха къам а. Октябрал тIехьарча вай толамий лард я Советски Союзе дахача халкъашта юкъера цIаккха дохаргдоаца доттагIал.

ВIаши эзди гIулакхаш а леладеш, хьоашал-доал а долаш, ийшшача метте вIаши гIо-новкъостал а деш шоайла машара дахара массаза а тIаккхувш хиннад вай Кавказе даха къамаш: эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, гуржий, черсий, ДаьгIистане даха къамаш, кхыдараш а. Из иштта хилара тешал ду халкъа багахбувцамий дуккхача произведенеш. Цхьабакъда, цхьаккха эзди доаца хIама шоайла бIарга а ца дойташ, хьарамле юкъе а йоацаш машаре дахара йола торо цу халкъашта хьахиннаяц алхха советски хана мара.

ДIаух шераш, бIаьшераш. ЦаIаш дIа а дувлаш, цар когаметта хьалкхув керда ноахалаш. Кердача ноахалашта накъадаргдола дика хIамаш юхедут дIадоалача ноахало. Аламий хана ноахало цIаккха а ший тIехьенна ца йитача тайпара йоккха тIехьале я вай даьша вайга еннар — дерригача къамех цхьа дезал болга кхайкадаь йола Октябрьски социалистически революци. ДIаухаргда бIаьшераш, хувцалургда дуне, адамаш. Цхьабакъда, гIайоагIача тIехьенашта цIаккха йицлургьяц вай даьша вайга кхоачаяь «Аврора» залпаша дIайолаяь ленински зама, дохаргдоацача, болат санна чIоагIача вошалий зама.

Со кховзткъе итт шерага кхача воалле а, са ханара нах бац революци яьраш, цхьабакъда, сона а са ханарча наха а шьра дагайоагIа революци хилалехьара ха. ДагадоагIа истех жерой беш, берех миска бой деш, каст-каста тайпашта юкъе а къамашта юкъе а хулаш хинна бIеха довнаш. Сона дагадоагIа, молхах цIи яьлча мо, доагаш даха граждански тIема шераш, дагабоагIа дуккха а тайп-тайпара къамаш даха Бурув лораеш майра леташ байна гIалгIай, деникински бандаш тIа а гIерта, гIалгIай юрташка доккха туржаI эттача хана цига гIалгIашта оарцагIа иха эрсий, черсий, балкхарой, нохчий, гуржий, иштта кхыча къамий викалаш. Сона дагабоагIа цу хана сай юрта оарцагIа ваьхка, чухь са доацаш мо майра моастагIах латаш цига венна бIаь совгIа эрсий зIамига саги.

Тахан из долаш мо, духьаллатт цу чоалханерча, бирсача хана вайнаха а, иштта кхыча къамашта а нийса никъ хьеха, аьнна, Ленина бахкийта хиннача Серго Орджоникидзеи Кировеи а, иштта царна уллув дIа а этта, халонех кхерамахи шек ца бовлаш балхаш деш хиннача цар соратникий а сибаташ. Къахьегама гIалгIашта йицлургьяц Гикало, Буачидзе, Бутырина, Махарадзе, Шерипов Асланбека, Ахриев ГIапура, Албогачиев Юсапа, Дудаев Султана, Яндиев ЗаIамий, иштта кхыбарий сий дола цIераш. МоастагIчоа духьале елга вIаштIехьдаккхарал совгIа, цар дукха балхаш доаь халкъ халкъага дIадовзийташ, хIара халкъапара классови моастагIий гучабоахаш, тайп-тайпарча къамех болча наьха дегашка доттагIлен фу дIадувш. Цар хьинаре а чухь са доацаш мо майра а дакъа а лоацаш котъяьннача Октябрьски революце 60 шу дуза дигарга кхаьчача хана вай юха а юха а дагалувц уж сийдола цIераш.

ДагабоагIа гIалгIай юрташ керда вахар дилла йолаеннача хана, классови къовсам геттара ирбеннача хана, цу гIулакха вайна гIо-новкъостал де иха тайп-тайпарча къамех бола коммунисташ, комсомольцаш, цу балха тIехь вай каялар лоа ца луш дорхбеннача кулакаша кIийленаш тIара топаш етташ боабеш хинна партийни а советски а болхлой, культармейцаш, селькораш.

Паччахьа Iаьдала хьакимаша а кагийча къамех болча бIаьхийча наха а, ды кхайкаберий тайп-тайпарча тоабаша а, цхьаьнца доаца бахьанаш а увттадеш, цIур бехкар халкъашта юкъе. Цу хоарцон ларда тIа хьалъуттаеш хинна халкъашта юкъера эгIазал ехай.

Октябрьски революце кхайка а яь, Советски Iаьдало цхьатарра ниййса бокъонаш дIакхачийтай Советски Союза дахача зIамигача а доккхача а бIаь совгIа къамашта. Уж бокъонаш я цу къамашта юкъерча дохаргдоацача вошалий лард. Из вошал да царех хIара къаманна низ бола ткъамаш денна.

Эггара хьалха эрсий халкъаца а хотташ, кхыча халкъашца вошал а хетта, цар новкъосталца, алхха цар новкъосталца, Iалаьмате боккха гIа хьалхашкахьа баьккхаб вай республика къахьегамхоша. Укхаза аьлча кхоачам ба массехк бакъдар: Даьхеи ший чура хьашташ Iалашдаь ца Iеш, доазол арахъарча ткъаь итт совгIча паччахьалкхене дIаух республике хьаеш йола тайп-тайпара промышленни продукци. 337 юкъера а йолаш 478 школа я республике 260 эзарнел дукхагIа бераш деша а дагIаш. Алхха цхьан Наьсарен районе а 20 эзарнега кхоачаш бераш да школашка дешаш. Республике хIара кхоалагIа саг деша вагIаш ва.

Халкъо алхха багагIа дувцаш хиннача фаьлгашкара доладенна, шерра вахар довзийташ долча доккхийча романашка кхаьчад хIанз вайнаьха художественни литература.

Наьха вахара массе даькъе а хадданза парте лелабу идейно - политически болх бахьане чIоагIа хувцабеннаб наьха сакхетам. Советски Iаьдала шерашка мехка хьалкхийнад марксизма - ленинизма идеяшта мутIахьа а коммунизма идеалаш ниййса хиларах дог тийша а болча наьха интернационалистий ноахал.

Сийлахь - доккхача, дог цIенача, кулг камаьршача, хьаькъал кIоаргача эрсий халкъо цкъа мо дуккхаза а хьахьекхад Советски Союзе дахача массе я къамаш тешаме ДоттагIа ше хилар. Хало кхаьчача хана а, тIема бирсача шерашка а, маьрша дахача хана а — массаза а! — цхьаккха хьараме дега тIа йоацаш кхыча къамашта а иштта вайнаха а накъадоалаш хьадоагIа эрсий къам. Цхьаккха хургвац цунгара беркат ца доалаш.

Сога вIалла шек воацаш оалалу: эрсечо е кхыча къамахча саго дакъа ца лоацаш, новкъостал ца деш, цхьан ший къамах-тийша а виса дешар Iомадаь е культурах кхийна цхьаккха гIалгIаи нохчои хургвац, малав вайх хьалха е тIехьа эрсе-хьехархо ца хулаш! Нагахьа санна шоллагIа нана хила сага хьаьхадаларе, аз из лоархIаргьяр сай хиннача эрсий хьехархочох Виктория Константиновна Абрамовайх. Сона хеташ, из уйла йолаш хургбар цу хана цо хьехаш соца деша баьгIа кхыбараш а.

Къаьстта дош ала безам ба са эрсий меттахи халкъашта юкъера интернациональни бувзамаш чIоагIдара болча цун лоархIамахи.

1923-ча шера дунен тIарча къахьегамхой барт - цхьоагIон дезача дийнахьа, 1-ча Мае, араьлар гIалгIай «Сердало» газета хьалхара номер. Къаьстта доккха цIей хилар цу денах гIалгIашта. Цу номера хьалхарча статья тIа бар гIалгIашка — газет дешарашка беш цхьа тIахьехам: «Эрсий мотт Iомабе!» Доккха маIан долаши мелла дукха ха яьлча а ширбаргбоацаши тIахьехам бар из. Ший цIерага хьежжа сийрда дар газето хьалхашка оттаду декхар. Къам сердалонга кхоачадара эггара дукхагIа беркат даргдар эрсий мотт болга а из Iомабанза баргбоацилга а ховччара дар «Сердало» газето цу хане а хьалхашка оттадаь декхар.

Вайнаьха а, иштта кхыча къамий а, культура дегIайоалаяра а, цу культура кхыча къамий культурашцара бувзамаш чIоагIдара а, тайп-тайпарча къамий культураш шоайла вIаши таргаозара а, халкъашта юкъера вошал чIоагIдара а Iалаьмате боккхача лоархIаме ба эрсий мотт.

Кхыча халкъашта а санна, гIалгIаштеи нохчаштеи эрсий меттага гIолла яйзай марксизма-ленинизма революционни теори а, массе къамий культура ганзаш а. Цу метто бовзийтаб вайга кагийча къамех бола боккхий поэташ а: аварец Гамзатов, балкхаро Кулиев, литовец Межелайтес, гIалмакхахо Кугультинов, черсе Кешоков, иштта дуккха кхыбараш а.

БIаргаш дайнача сагах тара ва вай замагIа эрсий мотт ховш воаца саг.

...Дукха беза, халкъий
бIаргаш
Сийрда доахаш, Ленин
баьчо
Эггар шаьрагIа вайца бийца
Къаьга, бIаьхий эрсий мотт.

Из ца хилча оамал боацаш
Дукха беза Пушкин, Толстой,
Чехов веша, дуне довза
Торо енна эрсий мотт...

Советски Iаьдала шерашка болат санна чIоагIденна дIа эттад халкъашта юкъера вошал. Ленина еллача ларда тIа хьалъяь цIаккха йохаргйоаца чIоагIале я из.

Хьамзат ОСМИЕВ.
писатель.

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Сийлахь боккхача Октябра 50 шу дизара цIерагIча «Стройиндустрия» яхача Клински комбината арматурни цеха слесарь Ю. Н. Лаврентьев, къахьегаме доккхий гIулакхаш карагIдувларахи керда техникеи хьалха латта опыти балха юкъе кхувларахи 1977 шера СССР Паччахьалкхен преми яла оттаваь кандидат ва.

Коммунист, Ленинеи Къахьегама Цlеча Байракхеи ордений кавалер Юрий Николаевич Лаврентьев комбинате болх беш вола ткъо шу да. Цу юкъа ше дика рационализатори изобретатели хилар хьахьекхад цо. Ший йоккха опыт, шийна ховр производства технологи эргаяккхараи къахьегама овсарле лакхъяраи дIалу цо. Ю. Н. Лаврентьева еннай беррига а 180 эзар сом экономически пайда луш йола 75 рационализаторски предложени. Цо творчески болх барах 25 машинаи механизмапеи модернизаци яьй. Хьинаре дакъа лоац производственника комбината общественни вахаре: дуккхаза хийржав из цеха партийни бюро членалла. Ше хьехамча хиларга хьежжа Юрий Николаевича слесарни болх Iома а баь кийчваьв 12 къона болхло. Цунна еннай «Главмособлстройматериалы къахьегама ветеран» яха сийлен цIи.

СУРТА ТIА: Ю. Н. Лаврентьев.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Киргизски ССР. Йоккхий аренаш дIалаьца да укхаза хиш дехка каналаш. Из бахьан долаш Тянь-Шански Памиро-Алайски лоамаш тIара ша бахаш Iоухача хиш цхьа миллион гаргга гектар лаьтташ хих Iобаду. 10-ча пятилетке хий дилла лаьрхIад эрий даьдача лаьттай 35 эзар гектара кхы а.

Республика ирригаторий керттера теркам тIаберзабаьб каналашкара хий кходара лоаттабеча къовсама, ирригационни системашта механизаци автоматизаци яра, производства прогрессивни методаш юкъе а кхувлаш догIа делхара хьисапе хий деттача установкай новкъосталца. къайлача каналашка гIолла хий деттalга вIаштIехьдаккхара.

Оросительни системашта автоматизаци яра балхаш деш я дукха ха йоццаш Фрунзе вIашагIъелла «Союзводаавтоматика» яха Еррисоюзни Iилман производственни объединени.

ИттлагIча пятилетка шерашка объединене лаьрхIад Чу яхача хин бассейне хин боахама комплексерча автоматизированни система хьалхара аргIа болх бе йолаялийта. Цу тайпара ирригационни керда техника балха юкъейолаярах хьахулаш бола экономически пайда шера шиъ ахи миллион сомал тIехбоалаш хургба.

Из йоккха программа толамца кхоачашъеш я. Телемеханика система хIанзза а болх беш я Аламедин яхача хи тIа Чуйски доккхача канала малхбузехьарча говна тIа, Туш яхача канала тIа.

СУРТА ТIА: Чу яхача хи тIара Чумышски гидроузел.

В. КОРОТАЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ЛОВРГДОАЦА ХЬАЛАШ ХЬАДЕ

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка хиннача КПСС Грозненски горкома пленуме дийцар «Городе бахача наха ду торговни бытовойи гIулакхаш КПСС XXV съездо дIалехарашка хьежжа дIахо тоадара де дезарех» дола дош. Цу хьакъехьа доклад яьча парте горкома хьалхарча секретара нов. **Н. И. Семенова** белгалдаьккхар халкъа хьал-торо тоаяра даькъе парте иттлагIча пятилетке хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашделга Iалаьмате боккхача лоархIаме гIулакх хилар.

Докладчика хьахьекхар наха гIулакх деча сфера балха парте горкомо даим теркам тIаухийташ хилар. Цар балхаца дувзаденна дешаш укх тIеххьарча хана цкъа пленуме дийцад, дуккхаза бюро заседанешка увттадаьд.

ИйслагIча пятилетка шерашка торговлен общественни кхачани предприятеш дегIайоалаяра 10 миллион сом дIадахийтад. Цу юкъа хьалъяьй керда 471 балха моттиг йола 67 тика. 3476 сага столовеши кафеи, 13 эзар тони баьцадаараши соми чулоаттабара хранилищаш, 8900 квадратни метр йола складаш. Болх бе йолаеннай мебель, кога гIирс, баракъаш хьадеши тоадеши йола предприятеш, иттащ ательеш, мастерскеш, приемни пункташ. Хьалдеш латт быта ЦIа.

Наха гIулакх деча сфера предприятей сеть шеръярцеи цар материально-технически база чIоагIъярцеи цхьана дукха гIулакхаш чакхдоах цар къахьегама хьалаш, производство, кулгалделга эргадоаккхаш тоадара, керда техника, балха толашагIйола формаши методаши юкъекхувлара.

Концентраци специализаци яра городе хьаьяй «Чечингбыттехника», «Грозгорпарикмахерские», «Чечингхимчистка» яха объединенеш. Наха лоаттадеча дерригача гIулакхех 80 процент дараш царга кхоач.

ДIададахача шера планаш кхоачашъяьй ерригача торгаша, быта учреждениша. Шоай балха декхарех лоархIаю Грозненски универмага, горпромторга, «Октябрьнефта» НГДУ ОРС-а, «Росхозторга» коллективаш.

Грозненцаша доагIа а доагIаш сий ду «Гастрономторга» № 9 йолча тика заведующе, «Знак почета» ордена кавалера Бесков Мурада, Горпищеторга № 12 йолча тика заведующе Харитоненко Любовь Григорьевнай, универмага секце заведующе Шевченко Галина Ивановнай, Горпромторга № 55 йолча тика секце заведующе Абазовой ТIауса, кхычар.

Цунца цхьана, йоах докладчика, вай хIанз а Iалашдаьдац торговле, бытови гIулакхаш овлангара дена эргадаьха тоадара дешаш парте райкомий, къахьегамхой депутатий Советий, предприятейи учрежденейи партийни профсоюзни организацеша шоай теркама юкъмоттиге лоаттаделга.

БархI бетта заданеш кхоачаш ца еш йисай ялх торгови организаци дарна тIадиса декхар миллион совгIа сом да. Царех я даим планаш кхоачашъелга юкъагIдута «Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС (начальник А. Ф. Тюшиков, парторганизаце секретарь Р. А. Ткач), «Чечингрыба» (директор Х. У. Мамилов, парторганизаце секретарь А. И. Чаленко), Горкоопторг (директор Ш. А. Якубов парторганизаце секретарь А. С. Оганов), «Гастроном» торг (директор В. М. Шишенин, парторганизаце секретарь хинна Г. А. Сергиенко).

Дуккхача торгови предприятешка лелара латт экономически коммерчески болх, децентрализованни хьисапе товараш Iалашделга.

Дукха кхоачамбоацараш да бытови предприятешка. Городерча 400 подразделенех 70-не ах шера план кхоачаш ца еш йисай. 1976 шера городе вахача хIара сага даь бытовой гIулакхаш 25,87 сома маьха хилар е городашка Орджоникидзе, Нальчике даьчул шозза гаргга кIезигагIа.

Докладчика белгалдаьккхар, торговле, общественни кхачани организацешка мах бара бокъонаш каст-каста телхаеш, совгIа маьхаш доахаш, нахаца гIожа болаш моттигаш йолга. Болаш ба безагIча маьхах юхайохкара продукташ ниераш, спекуляци лелаераш. Торговле предприятей балха хадданза болхлой тIахьожам лоаттабергбола гIулакх Iалашде деза.

Наха гIулакх деча сфера болхлой культура дикка айянза ярг ца хилар белгалдаьккхар пленуме къамаьл даьча дуккхачар.

Октябра 60 шу дизара сийна Горпромторга коллективо тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хиларах дийцар пленуме № 18 йолча тика секце заведующе, КПСС горкома члена **Л. А. Сапралиевас.** Торго укх карарча шера фондах доагIачул нахага дохкара 1465 эзар сома маьха товараш Iалашдаьд. 1977 шера йиъ керда тика хьаьй, чIоагIъяьй торговле материально-технически база. Индивидуально-бригадни хьисапе керда професси кара а ерзаяь хIанз болх беш ва 55 продавец. Цу дерригне йиш хилийтар торгага 8 бетта план 102,7 процент кхоачашъе. Из дерригa Iалашдеча керте латт тха коммунисташ, яхаш дувц нов. Сапралиевас. Царгара хьоккхам эц комсомольцаша. Царех шийттанена «Пятилетка къона гвардеец» яха знак еннай, 25-не коммунистически къахьегама ударник яха цIи лелаю. Яхье хьалха латтачарех я №№ 34, 20, 22 йолча тикай комсомольско-кагирхой коллективаш.

Наха гIулакх дара культура айяра, торговле болхлошта ниййса кхетам балара парторганизаце белггала организаторски политически болх баьб. Партийни, комсомольски, экономически дешара формашка шоай идейно-теоретически боарам лакхбеш хилар 460 болхло. Дикадарех дувцаш санна шоай балха дола кхоачамбоацараш а белгалдаьхар нов. Сапралиевас. Цхьаболчар торговле бокъонаш, къахьегама дисциплина, тикай балха режим телхаю. Даим хилац тикашка товарий хилалза яргйоаца ассортимент.

— Товарооборот дегIайоалаяра, наха гIулакх дара прогрессивни методаш юкъейоалаяра торговле болхлой чIоагIа аьттув боалийташ я юбилейни яхь, — аьлар паччахьалкхен торговлен потребкооперацен болхлой профсоюза обкома бехктокхамеча секретара **В. Г. Филатовас.** Берригача болхлоех 90 процент бараш яхье баьнна къахьегаш хиларах балха эффективности дикали айе вIаштIехьдаьинaл. Коммунистически хьисапе къахьегара тIехьа баьржача боламе дакъа лоацаш ва города торговлен общественни кхачани 6720 болхло, 340 бригадеи коллективи.

Из иштта дале а, белгалдоакх оратора, яхь лелаяра гIулакх КПСС XXV съезда решенеша ма-яххара доаппилга. Торговлеи общепитеи предприятеша бIарчча хьаийцача бархI бетта товарооборота план кхоачашъяь яле а дукхагIйола организацеш социалистически декхарех меттел шоай планех а лоархIа яц. Инвентарьторге, горкоопторге, рынкай управлене, торговле министерства СМУ, Ростекстильторге яхь лелаяра хьалаш отталаьдац. ТIайлу декхараш хоадам болаш ца хилар бахьан долаш яхьа итогаш е ца могаш бус, берригa специалисташ творчески планегIа къахьегаш хулга Iалашдаьдац профсоюза обкома а моттигерча комитеташа а.

Наха дукха ха йоаю товар эпа аргIа хьатIакхачарга хьежаш, кIеаига ниййслац наха хоатташ дола товараш складашка ухкаш, торговле бокъонаши къахьегама дисциплинеи телхаеш. Уж кхоачамбоацараш дIадахара эггара хьалха чIоагIбе беза торговлен общепитен коллективашта лоаттабу общественни тIахьожам, болхлой къахьегама дисциплина, цар бехктокхам.

Керттерча даькъе торговлен общественни кхачани предприятешка нийслуча кхоачамбоацарашта хетадаь дар РСФСР торговлен дикалаи торговлеи НГIАССР гIолла йолча паччахьалкхен инспекце управлене начальника **С. М. Варламовас** даь къамаьл. Цо белгалдаьккхар, инспекце дуккхаза баьча тохкамагIа горплодоовощторге, столовей, ресторанний кафеи тресташка торговле культура геттара лоха хилар гучадаьннилга. Иштта 1975 шера тохкам баьча горплодоовощторга организацеех торговле бокъонаш телхаераш 7,7 процент хиннача метте 1976 шера уж 17,3 процентага дIакхаьчар, 1977 шера ялх бетта — 23,8 процентага. МоллагIа тохкам хьанийцача массаза санна нийслуш да цу организашка маьхаш совдоахилга, тараз эшашагIа увзилга, дика доаца баьцадаараш дохкилга, продавецаш нахаца гIожа хулга.

Кхаьшера вIаштта 30 процентал эшашагIа хилац столовей тресте телхаю бокъонаш а. ХIаьта 1977 шера ялх бетта уж 32,7 процентага дIакхаьчай, уж кхоачамбоацараш 46 процентага дIакхоачаш да ресторанний кафеи тресте а.

Из иштта хургдацар цар бехктокхамеча болхлоша, партийни профсоюзни организацеша кхоачамбоацараш ловргдоаца хьалаш шоай коллективашка хьадоре, тIахьожам чIоагIборе.

Хьалха санна лоха я моттигерча промышленноста министерства текстильно-галантерейни художественни промыслайи объединенеша, «Металлист» заводо, №№ 3, 4 йолча маькхъеча заводаша арахецача продукце дикал, хIаьта гормолкомбинато арахеца пакеташ шура Iоухаш хул, йий доакхача заводо шушаш бIеха юлл.

Цу гIуллакхашта бехке барех дуккхабараш инспекце оттаьча актаегIа балхара дIабаьхаб, вожаш бехктокхаме эзаб.

КПСС горкома членаша, СССР 60 шу дизара цIерагIча химзавода воккхагIволча аппаратчика **Г. А. Масленникова,** локомотивни депо машиниста **А. И. Луганске** белгалдаьккхар вай мехка СССР кердача Конституце проект ювцаш хиннача юкъа шоай коллективерча наха къахьегама хьинар кхы а айдаь болх баьлга. Цунца цхьана къахьегамхой вахара, къахьегама, салоIама гIулакхаш дикагIа леларгдар, аьлар цар, торговле, общественни кхачан, быта предприятей болх дикагIа вIаштIехьбоаккхаре, наха гIулакх дара культура айоре. Дийцача дешах лаьца соцам тIаийцар пленуме.

С. МАЙСИГОВ.

№ 18 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«Октябра 60 шу дизара — йоагIаш йола кийчо!» — иштта я КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча номер тIара керттера рубрика. «ГIулакх комплескно леладари творчески хьинари» — иштта цIи йолаш я редакце корреспондента Гудермесски мединструментий завода пратбюро секретарагара М. С. Акимовичагара ийца интервью.

Машинашъерий Денна хетаяь беседаш ерашта аьнна кепаттехай еза машинашъеча болхлой профсоюза обкома председатела И. Исрапилова «Индустре керттера дакъа» яха статья. Цу тIа дувц республике машинашъелгеи металлообработкеи дегIайоалаярах, цу даькъа болхлоша малагIа къахьегама совгIаташ даьха накъабаьхкаб шоай цIейна.

«Дош лу революце ветеранашта» яхача рубрикана кIала я «Тхо парте дIахьалхашкахьа кхувлар» яха 1917 шера дена КПСС член йолча, Нохч-ГIалгIайчене лаьттача граждански тIем тIа дакъа лаьцача А. Т. Галенскаяс язъяь материал.

«Хьехархочун Ди» иштта керте яздаь я КПСС обкома Iилмани дешара заведенейи отдела заведующе Т. Тимощенкай статья.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех лаьца я «Американски демократи ше йолча тайпара» яха В. Корионова статья.

Агитаторан политинформатораи новкъостала кепатехай Нохч-ГIалгIай краеведчески музея директора декхараш кхоачашдеча И. Эстерле «Музея экспозицех пайда эца» аьнна язъяь материал.

Цул совгIа номер тIа я идеологически балхах йола хроника.

Яздаьчох цIаьхка а

Парте XXV съезде яьча отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежневс аьнад: «Дикалла проблема вай шерра кхетаю. Цо чулоац халкъа боахама деятельноста еррига оагIонаш».

Эггара хьалхарча аргIагIа дикалла проблема ше гойташ я (укхаза бувцар юрта боахамба) кхашкара йоаха а хьайбай а продукташ паччахьалкхенга йохкара наькъаца.

Шура — хьайбай продукцех лоархIамерчарех цаI я. Республика колхозий а совхозий а шурий-товарни фермашкара хьакхухьа шуреи шурий продукташи дикагIа хила езаро доккхий декхараш хьалхашка увттаду из дIателараштеи заготовителаштеи; цар дерригa низаш оарцагIа даха деза цу балха, пайда эца беза Iоваьча опытах.

Паччахьалкхенга шура йохкилга кердача, соахка даьннача ГОСТ-ах (13264—70) оттадаро дIалуча продукце дикал лакхъяр эргадоаккхилга дIалех. Цу тIа а шура хьайоаккхача фермашкара яьлча дена йохкача организацешка из дIаккхачалца йолча хана цун массехказа даьй хувцалулга лаьрхIача.

Шура яккхара, лоаттаяра, Iа-юха кхахьара, из чакхъяккхара балхаш тайп-тайпарча моттигашкеи тайп-тайпара квалификаци а професси а йолаш я нахеи ду, цкъаза санитарно-гигиенически бокъонаша вIалла ца могадеча хьалашка а деш. Цу хьалашта пахаддаш тIахьожам лоаттабе безаш хул доахаина гIулакх деча ветеринарни бокъонаш лораяра болх, хьайоаккхача продукце дикала учет ниййса лелаяр, еррига реквизиташ белгал а йоахаш продукци дIа-юха кхахьара документаш инструкцега хьежжа язделга, кхыдола балхаш.

Эггара керттера лерхI оаха шура хьайоаккха моттиг — ферма. Шурий дикал-вол цигара долалу. ЧIоаггIа бехктокхам ба заготовителий а. ХIаьта а шурий дикал лоха хилара бехк хьалхарча даькъе, республика юрта боахама министерствана чуйоагIача а кхыча юртбоахама ведомствай а колхозаштеи совхозаштеи тIабус.

ХIанзчул хьалхагIа а кепатехадар дIададахача шера республика боахамаша заготовительни пункташка хьаяйта 76 эзар тони шура 3,51 процент мара хьоанал йоацаш хиларах лаьца. Хила езачул 0,09 процент лохагIа яр цун хьоанал. Алхха из хьокхам во хиларах халкъабоахама плана юкъе дIа ца лоархIаш йисар 1863 тони шура. Из дIаэцараюкъерча маьхах дIаяла йиш хиннаяларе боахамашка кхоачаргбар кхы а 410 эзар сом пайда. Дукха зе хул республика боахамашта кислотность лакха йолаш, бIеха, хьоанал лоха йолаш шура дIателарах.

1976 шера дерригача хьокхамашка диллача заводашка хьакхаьчача шурех 19,7 процент мара яцар цхьоалагIча сортах, шоллагIча сортах — 41,6 процент яр. Укх тIеххьарча хана заводашка хьалхарчеи шоллагIчеи сортах йола шура кхухьилга дикка дегIаденад. Дале а, хIанз а кIезига яц сортагIа йоаца шура, цу даькъе пастеризованни а йолаш.

ДIададахача шера республика боахамаша дIаелар 28640 тони е 38,7 процент сортагIа йоаца шура. Алхха механически даькъе бIеха йолаш яр цунах 9601 тони, е 34 процент. Кхыметтел шоллагIча сортагIа из шура дIаяла вIаштIехьа хиннадаларе колхозашеи совхозашеи эша пайда кхы а 310 эзар сом хургбар.

Хьалха хиннача статья тIа критика еш бийцар, боахаме эша доал ца хилара бехке бараш хьалхагIа а бувцаш, боахамий кулгалхой, специалисташ. Белгалдаьккхадар цхьайола фермаш ла мегаргдоацаш бIеха хилар. ХIанз а йоацаш я шурий флягаш йила а лоаттае а эша помещенеш. Къеча, кхоачам боацача помещенешка я лабораториш. Доаркашта тоъаш дац халаташ, хи-кисеш, лутттаргаш, массанахьа хилац флягаш йила дIайха хий, из долча а цкъаза хьа ца кхоачаш моттигаш хул. ДукхагIа йолча хана хьайбашта кхоачам боллаш лац доакъар. цунца йола протеин ца тоъаш хул. Хьайбаш кхабареи царна хий чела дареи болх юкъе дIаьхха йовкъаш йолаш ниййслу.

Фу хувцамаш хиннад укх шера?

Белгалде деза, парте а правительства а соцамаш кхоачашдеш хинна хувцамаш. Шура йоаккхилгеи из паччахьалкхенна дIалулгеи дикка дегIаденад. Дукха балхаш даьд шура дукхагIа яккхара, шурий комплексаш дукхагIа хьалъяра, йохкача шурий дикал лакхъяра.

ХIаьта а, цу балхаца дукха кхоачамбоацараш да хIанз а. Укх шера дIабахача бархI бетта колхозашеи совхозашеи дIаеннай шурий промышленноста предприятешка 63330 тони шура, хIаьта цунах дIалаьрхIар, цун хьоанал кIезига хиларах, 61109 тони мара яц. Республике юкъера дIалаьрхIача цун хьоанал 3,4 процент яр, базисни хьовналга диллача — 0,13 процент лохагIа. Из бахьан долаш боахамашта дIа ца лоархIаш йисар 2221 тони шура. Дикалга диллача тIехьлусаш да Грозненски, Сунженски, Малгобекски, Надтеречни районий боахамаш. Цар шоай болх тоа ца бича республика торо хургьяц КПСС ЦК луча рапорта кIала кулг язде.

Фу хувцамаш хиннад, тIаккха, балха дикал тоаяра кхыча доакъошка?

ЦхьоалагIча сентябарга, дерригa дикала доакъош вIашагIтехача, республике дIаеннача шурех 27,7 процент я цхьоалагIча сортах, соахка цу юкъа дIаенначунца нийсейча — 8 процент дукхагIа, шоллагIча сортах дIаеннар — 39 процент, сортагIа йоацар — 33 процент.

Цхьан дешаца аьлча, боахамашкара хьаийца сортагIа йоаца шура дIададахача шера хиннар мисел мара яц. ЦхьоалагIча сортагIа йола шура геттара кIезига дIалу укх шера Малгобекски, Назрановски, Надтеречни, Урус-Мартановски районий боахамаша. ХIаьта Сунженски районага бIеха хилар бахьан долаш юхаяхьийтар 7 тони шура.

Уж кхоачамбоацараш хиннадецаре республика боахамашка кхоачаргдар кхы а 800 эзар сом ахча. Цо дика гучадоакх шурий дикал лоха хиларах республикана мел зе хул.

Белгал ца даьккхача далац, цунца дийза, шурий боахамашка уж кIезига ухаш хиларах, шурий объединене промышленноста болхлоех бехк баккха безилга. Цар шоашкара доагIа новкъостал дац лабораторей болх тоабара, фермашта эша лабораторей болхлой кадраш кийчъяра. Цул совгIа шурий промышленноста предприятешка шоашка а эшшача бесса тоадаь дац къахьегама а санитарни а хьалаш.

Гудермесски Шалински, Валерикски, Назрановски шурий заводашка шура дIаэцилга графиках чакхдахац, машинаш 2—3 сахьата латта езаш хул шура дIа ца эцаш, оборудовани цIеньеш йилац ший ханнахьа. Цу дерригне шурий дикал лохъю, кислотность лакхъю, шурий продукташ бIеха хулийт.

Партеи правительстваи укх пятилетке арахецача продукце дикала дош эггара лакхехьарча метте а лоархIаш, керда, лакхдаь дIаэцара маьхаш оттадаьд шурийнеи цун продукташтеи, сортага хьежжа. ХIанз цхьоалагIча сортагIа дIаэцача шурий мах 235 сомага кхоачабаьб тоннах, 1975 шера хиннача дIаэцара маьхал — 45 сом дукхагIа.

Иштта гIулакхаш вIаштIехьдахаро колхозийи совхозийи фермай торо хулийт пайда а луш шоай болх дIабахьа. Цунна мел эша тороаш йолаш я, эшар цаI да — лоIам хилари боахама ниййса кулгал дари. Из кхоачаш мел деча — толамаш гуш да. Масала, Гудермесски района боахамаша укх шера дIаеннай 34,4 процент тIехдикал йола шура, Шелковски районо — 30 процент. ХIаьта Малгобекски района боахамаш дIаеннача шурех 9 процент мара яц цхьоалагIча сортах. Назрановски района боахамаша дIаенначох — 11 процент.

Республика юрта боахама министерства а кхыча юртабоахама ведомствай а колхозийи совхозийи декхар да шоай кулгалхой а специалистий а новкъосталца хIара ферма, бригада хьашташ техка а техка, йолаш йола тороаш балха юкъе а эза, «Сельхозтехника» «Зооветснабен» гIоица хьайбай продукташ йоахаргеи уж лораелгеи, къаьстта шура а цун продукташ а йолаш, паччахьалкхенна дIаялари тоаделга.

Республике йолаш я уж кхоачамбоацараш дIададахара йола тороаш.

Р. НАУРБИЕВ,
юртбоахама продукташ кийчъяраи цар дикалаи йолча инспекце паччахьалкхен инспектор.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

Украина: СССР-а цхьан дезале

Берригача советски мехко а санна бIаьшеренашта нийсса бола никъ хьабенаб Украино Сийлахь-боккхача Октябрал тIехьагIа дIадахача 60 шера. Республика къахьегамхоша эрсийн вежарашха долча кхычеи халкъашца чIоагIа цхьоагIо а йолаш хьинаре дакъа лаьцад керда сийрда вахар хьалдеча, тIакхувдача моастагIех къонахчалца лорадаьд карагIдийнна сийлахь - доккхий хIамаш. Фашистски гIаьрахой лелхабаьчул тIехьагIа берригача мехко новкъостал дир Донбасса шахташи Кривбасса рудникаши, Днепрогэса плотина юхаметтаоттаяра, Киев, Харьков, Полтава, бIаьш городаши юрташи гувнашта юккъера хьалъоттаяра. Эггара дуккхагIа болати чони хьадерех, кIори рудаи доаккхарех, балха овсарле лакха йола машинаш арахецарех цаI а хинна дIаэттай республика, из я мехка эггара дуккхагIа ялат теларех цаI, сомийи комсийи бешамий край, хьалхалаттача Iилмаи культураи центр, дунен халкъашта юкъерча лоархIамеча, дика тоаяьча курортий зона. Е оагIув кийчъяьча ТАСС корреспонденташца цхьана таханарча Украине гIолла ший тайпара никъ бе йиш я газет дешарашка. Октябра сердалоно сийрдаяьккхача Советски республика событешца дIаьхий долча вахара дуккхача оагIоех цхьаяраш мара белгалъяхац цар дувцаро.

Цифраши факташи

Украина территори — 603,7 эзар квадратни километр. 1977 шера 1 июле 49,4 миллион бар республике баха нах.

◆

Промышленни производства объем революци ялалехьарча ханаца нийсйча 90-зза йоккхагIа хинай Украине. ХIанз республико хIара шера хьаю Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болабалалехьа берригача мехко еш хиначул кхозза дукхагIа промышленни продукци.

◆

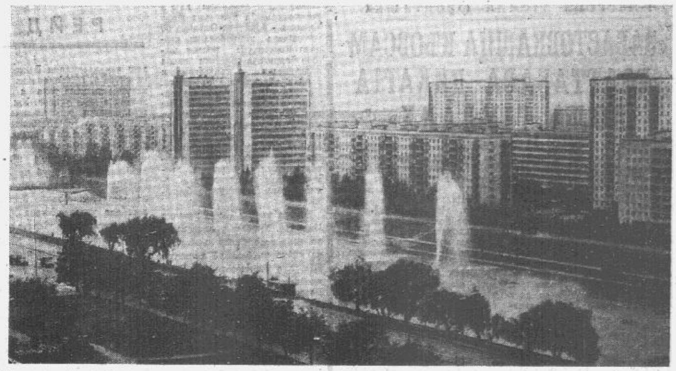
Керттера производственни фондаш укх тIеххьарча итт шера шозза дукхагIа хинай республика халкъа боахаме. Болх бе йолаялийтай 500 совгIа йоккха промышленни предприяти, реконструкци яьй болх беш йолча эзараш предприятешта.

◆

ХIара денна эзар дезал кердача квартирашка чухуш республике. Соахка наха чуховша дIаделар 364 эзар квартира йола цIенош.

◆

Республикерча 143 вузе деша багIа 900 эзар гаргга студенташ.

Ленина ордени Дошо Седкъеи боалл Советски Украина столица город-турпала Киева байракха тIа.

Днепра йистте улла къаьнара а дане къона а город хIара шера хозагIа хулаш, тоалуш йоагIа.

СУРТА ТIА: Русановка панорама — Днепра аьрда оагIорахьарча йистера города хозагIа ярех йола цхьа район.

Э. КОТЛИКОВЕИ, И. ПОДДУБНЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРО СИЙРДАЯЬККХА

А. П. ЛЯШКО,
Украински ССР Министрий Совета председатель

БЕЛГАЛАРЧА 1977 шера хIара доагIача кердача дено гаргадут вай адамий исторе чухь керда зама — капитализмагара социализмагеи коммунизмагеи довла зама хьайийллача Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара. Цу йоккхача событена еш йолча кийчонах хьахул советски халкъа дерригача общественно-политически къахьегамеи гIулакхий керттера чулоацам.

Берригача Советий мехкарча а санна, советски Украина къахьегамхоша, массава раьза хинна тIайийцар КПСС ЦК майски (1977 шера) Пленума решенеш, Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тIара положенеши выводаши, СССР кердача Конституте проект къоабал а еш, тIабийрзза чакхдоах КПСС XXV съездо белгалдаь исторически наькъаш, иттлагIча пятилетка социально - экономически деккараш, къахьегаме керда толамаш а доахаш накъаболх уж Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара.

Социализмана карагIдаьннарий доккхали лоархIами дика бIаргагу Украинага — сийлахь-йоккхача Советски Союза пхийтта республиках цхьаннега хьежача.

«...Советски республикай содружестве, — белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, — царех дIа а кхийтта, цу тайппара ший низаш иттазза алсам а даьха мара мегадац Украина халкъа ший белажаш бокъонца йоаржае, ший къахьегама хьинараи таланташтен шерра никъ лахa!» Мехка бIарччача цхьан халкъбоахама комплекса совленех, вежарашха долча дерригача халкъий новкъосталахи гIонахи ког гIортолга а еш, Советски Iаьдал латтача шерашка доккхий толамаш даьхад Украински ССР-о экономика, Iилма, культура дегIаккхувлача, халкъа хьал-торо тоаеча.

Промышленни производства объем 90-зза йоккхагIа хиннай республике. Тахан тхапцига 4 дийнахьа хьаю дукха совгIа-эшашагIа йоацаш бIарччачэ 1913 шера яьр мисел йола промышленни продукци. Дуккхазза йоккха яьй промышленноста керттерча, лардерча доакъой потенциал. Масала, соахка доаладаь болат 53,1 миллион тоннага, цIаккхаьчар, е 1913 шераца нийсдича 22-зза дуккхагIа хилар. Хьаяьй низ бола машиностроене база, йоккха химически гIишлошъюи индустри. Дикка дегIаенай бахача нахи эша товараш хьаду производство. 1976 шера арахйицача кIадаех 437 миллион квадратни метр хилар. Революци ялалехьарча боарамал 96-зза дуккхагIа да уж.

Экономика эггара чIоагIагIа дегIаена сектор а хинна дIаэттаб республика юрта боахам. Цун продукци 1913 шераца нийсйича 3,4-зза алсамъяьйнай. Ялата культурай хьувкъам хIара гектара тIа 18,5 центнер лаккхбеннаб, хIаьта дерригa чудахьаш дола ялат — дукха совгIа-эшашагIа доацаш 2-зза. Кхееш йола шекара свеклаш 6-зза совгIа дуккхагIа хиннай. Тахан совхозийи колхозийи кхашка болх беш я 400 эзар гаргга трактор, ялаташ чуэца 85 эзар комбайн, бIаьш эзараш грузовой автомобилаши дуккха кхыйола техникеи.

Социалистически Украина духовни прогресс сиха хилар хьахьокх укх цифраша. НагахьA санна 60 шу хьалхагIа бахача нахах 70 процент дешен яздеи ца ховш хиннабале, тахан республике берригача кагирхошка юкъера образовани йоаккхийташ латт. Лакхерча дешара заведенешка деша багIа студенташ 24-зза дукхагIа а хинна, 844 эзарнега дIакхаьчаб.

Советски Iаьдал латтача шерашка мехка йоккхагIйолча Iилман центрех цаI а хинна дIаэттай Украински ССР. Революци ялалехьа 2,5 эзар Iилман болхло мара хиннавац республике, хIаьта тахан республике къахьегаш 175 эзар ва уж, цу даькъе 4,4 эзар Iилмай доктори 50 эзар совгIа Iилмай кандидати.

Сийлахь - боккхача Октябра маьлха кIал тоаеннай, чулоацамга диллача социалистически хьисапага диллача интернационалистски йола украински культура — бIарччача советски культурах дIахадаргдоаца цун дизза дакъа. Украински литература, живописа, музыка, театральни кинои искусства дикагIа йола произведенеш советски халкъа духовни ценностий ганза чу яхай. ТIа-тIа дукхагIа лакхлу хьалдеча чуIеча цIеной темпаш. Советски Iаьдал латтача шерашка Украине наха чубаха дIаеннай 583 миллион квадратни метр чуIе могтиг. ХIанз хIара деша кердача квартирашка чухувц эзар гаргга дезал.

Эггара кертера паччахьалкхен лоархIаме гIулакх а хинна дIаэттай къахьегамхой унахцIенои еш йола йоакхо. Республике бахача наха медицински новкъостал деш ва 161 эзар совгIа лор, вешта аьлча 1913 шераца нийсбича 20-зза дукхагIа. Общественни потреблене фондашкара дIателаш дола ахчеи льготаши 16,9 миллиард сомага дIакхаьчай, вешта аьлча бахача нахах хIара сага юкъера лаьрхIача 343 сом хул из.

Хьабенача наькъа маx бича, тха ала бокъо я, социализмах доккхий низаш доахкаш хилара, цо шийца общественни вахара дерригача доакъошка боарям боацаш йоккхий торонаш яхьаш хилара хьакъехьа В. И. Ленина хьалххагIе а исторически бIаргадайнар тха дерригача вахаро дог тешадеш бакъдаьд, аьнна.

Республика къахьегамхоша толаме чакхдаьккхар пятилетка хьалхара шу. Къахьегача коллективашка шерра яржаш латт юбилейни шера социально-экономически планаш кхоачаши тIеххкоачаши яр духьа лелаю социалистически яхь. 16 эзар совгIча производственни коллективои 1,3 миллион къахьегамхочои деккхар тIайийцад пятилетка шин шера планаш 7 ноябрь хьатIаотташ кхоачашъе, аьнна.

Республика къахьегамхоша шоай мутIараш кхы а вйхагIа кхотаду Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрона гочнахьа. СССР кердача Конституте проект дерригача халкъо ювцача хана цар хьакхайкаду, КПСС чурей арахьарей политика шоаш массава раьза а волаш хьаллоацаши къоабалъеши хилар.

Сийлахь-боккхача Октябра юбилей къахьегама кердача толамашца белгальяккха лаьрхIа я Украински ССР болхлой класс, колхозни ахархой, интеллигенци. (ТАСС).

ДЕНАЛ ДОЛА ГОРОД

«Са сай а хилар къахьегама вахар йоккхача завода болхлой коллективе дIадоладара ираз. Цудухьа шуца вIашагIкхетар юххьанца дIаболабаь никъ, са къаьнара новкъостий — болхлой дикаца дагабохар да сона. Цар елар сона эггара хьалхара професси, вахара чоалхане Iилма Iомадир, къахьегача сага низи дега цIенали хьахьеккхар. Цу тайпара университеташ йицлуш хилац».

(АвтоЗИЛа болхлошца вIашагIкхийттача метте новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара).

ХIара денна мехка массе мнIинге ух легендарни Дзержинске (город Днепровске нийта оал Ф. Э. Дзержинске цIерагIча металлургически заводах) хьадаьча чонах, болатах, прокатах етта составаш. ХIанз реконструкци еш йолча предприяте царка юха духьал хьаукх станокаш, оборудовани, прибораш, материалаш. Социалистически яхьа говпашка гIолла Урале, Грузе, Казахстана къахьегама коллективашца бувзабенна ба дзержинка металлургаш, вежарашха цхьана леладу гIулакхаш чIоагIду цар доазол дехьарча шоай доттагIашца а. Аллха укх тIеххьарча шин шера шоай квалификаци лакхъе, знанеш хьалйиза цун цехашка вена хиннав ГДР-ера, Болгарера, Венгрера, Польшера, Чехословакера 150 болхло, техник-инженер. ХIаьта знанеш, опыт шортта йолаш ба укхазара мастераш.

...Литейни коа гIолла дIадолх тхо доменни цеха партийни бюро секретараца Социалистически Къахьегама Турпалца И. А. Чернецкеца цхьана. Цхьан пийшка чура арахеца доладу чои. ВоккхагIволча горновоя С. Ф. Гладке ногIар хьадийллар, цу хана гучайккхар лаьла тов санна цIе кIеж. Цхьа минут яьннача гIолла сийна сийгаш лепа низ бола тоатол а хинна ний чу гIолла чуйолаелар из йоккхача ковша чу.

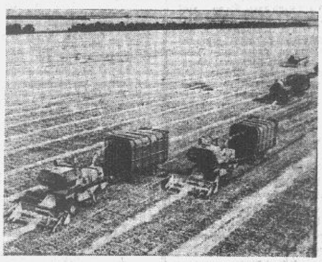
Цехе дикагIволча горновойх санна дийцар цо цу къонахий профессена ткъаь итт совгIа шу хетадаьча Социалистически Къахьегама Турпалах Сергей Федорович Гладкех. Электронно - вычислительни машинаш домнашка оттаяра тIехьалаьттарех цхьанне, хьалхалаттача болхлочо ший сий даьккхад кагирхошта фу эш ховш, доагIар дизза хьадехаш вола хьехамча хиларах а. Коммунисташа республикански партийни съезде вахийта делегаталла хержар из, цига хилар цунах Украина Компарте ЦК член а.

Лакъаргбоацаш ба дзержинкера патриотически гIулакхийн бIубенна керда дIадоладеча хIамайи хьаст. Завода — социалистически индустре йоккхагIйолча плацдармех цхьанне — традицеш хьа а хиннай, дегIа а ихай кIежйовхача, диплургдоацача цу шерашка, тIехьагIа Днепродзержинск аьнна цIи тиллача Каменске болхлой къаьнача дунеи лардаш йохаеш, Октябра карагIдаьннараш лорадеш, Советий мехка экономически низ бебабеш хиннача хана.

Дзержинцаш чIоагIа доккхал деш ба, къона коммунист, даьшкара хьавоагIаш вола металлург Леонид Ильич Брежнев 30-ча шерашка укхаза слесаралла, хIаьта институт йистеяьккхачул тIехьагIа — Iанара низа цеха инженералла болх беш хинна хиларах. Завода ветеранашта дагадоагIа мел дикхача хьинарца, организаторски талантаца кхоачашдора цо шийна тIадилла моллагIа гIулакх.

Йоккхий я Ф. Э. Дзержинске цIерагIча заводера производства масштабаш. Цо хIара шера арахец пхиппха миллион тонн совгIа чони болати, йиъ миллион тонн гаргга прокат. Тахан цIаькха къонъеннай завод-ветеран. Йоккхий перспективаш хьаелл цунна генеральни реконструкци яра плано. ХIанзле а хьалъяьй укхаза машиннаькъа сеташта прокат ю дунен тIа цаI мара йоаца стан. Модернизаци еши болх бе йолалуши я кхыйола шоай тайпара цехаши агрегаташи.

ТАСС корр.

НИКОЛАЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Жовтневой районерча Шевченко цIерагIча совхозе ростовчаний хьоккамах ялат чуэцара транспортни комплексаш вIашагIъеккхар.

СУРТА ТIА: хьаккхари ардари къаьст-къаьста а долаш хьувкъам чуэцача транспортни шоллагIча комплексе. Цунна керте латт комсомолец Сюрченко Василий.

К. ДУДЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

«УССР Iилмай Академе Е. О. Патона цIерагIча электросварка институте хьаяьча «Вулкан» яхача установка новкъосталца ший тайпара эксперимент яьй «СОЮЗ-6» яхача кема тIа металлаш хуттаран тедараи». (Газеташ тIара).

ЦIИ ХЬАХУЛИЙТАР

...Воккхача Iилмахочо ший кховзткъа шу даьлча цIаьхха хувц специальность. ХIаьта академика диплом хьа а ийца, тIаьй кафедрана кулгалдеш 25 шу даьккхачул тIехьагIа, цIаьхха киевски политехнически институт дIа а кхессе, лабораторе — болх беш верригаш а ялх саг мара воацача готтача цIагIа дIачувода из. ТIехьагIо яздергда цунах: Iилмахочун интуице, инженереи конструктореи практически опыто Евгений Оскарович Патонага йиш хилийтай Iилмеи техникеи дIахо дегIаккхувлара электрически сварка принципиальни влияни ергйолга гIалат ца воалаш ха.

ГIаьнарча 1929 шера интуице, белгтала, галваккханзар из ГIоръяьнна академически институт а хинна дIаэттар лаборатори. ХIаьта цIи хьахулийташ йола сварка йоацаш хIанз промышленни производство дIайохалург ца хилар — цун коллективана карагIдаьнна хIама.

УССР Iилмай Академе Е. О. Патона цIерагIа йола, воккхача Iилмахочун воI академик Б. Е. Патон керте латта электросварка институт — болх беш ялх эзар Iилман болхлои инженери волаш йола цу даькъе эггара йоккхагIа йола тохкамий центр. Укхаза хьахул моллагIа форма, кеп, бустам болаш дола металл вIашагIа хотташи тедаши. бIаргa ца дайнача тайпарча куцехьа из дерзадеш йола автоматаш. Цхьабакъда кердагIа йола технологически процессаш дагалийца Iац институт. Iилма-технически прогрессе цо лоаца дакъа — уж я вIашагIтехача Iилман техникаи низий керда формаш а.

Института опытни завода коанаIарех каст-каста араювл мехка предприятештеи гIишлоштеи лаьрхIача ший тайпарча оборудованех етта машинаш. ДIахьожаяь уж дIайолха моттигаш бе-бе я, цхьабакъда кхычарел дуккха а дукхагIа хул контейнераш тIа лоаца даь йоазув: «Москва, АвтоЗИЛ».

Дай-мехка автомобилестроене гигантацара бувзамаш шердареи чIоагIдареи инициаторех цаI а республикански Академе гIулакхашка кердача лостама Iилма-тохкама институташи промышленни предприятешн вIашагIтохаш, бIарччача цхьан программагIа болх беш йола комплексаш хьаяра юхьиг йолаяьр а хинна дIаэттай институт.

Iилмахойи практикийи содружества цу формо ханага дилача чIоагIа лоацъю аргIа: «дагалаьцар — кийчдаьр — юкъедихьар». Цо чулоац фундаментальни тохкамашкара даьнна керда хIамаш хьакхолларга кхаччалца балхаш кхоачашдеш йола ерригa стадеш. Масала, керда техника юкъеяхьара лаьрххIа оттаьча комплексии программагIа Ждановерча металлургаша лаьрхIад бIаь совгIа болх царца цхьана кхоачашбе.

Проблемаш къоастаелга къаьст-къаьстача производствашта санна, иштта бIарччача доакъошта а доагIаш да. Цхьана оттаьча планагIа иттлагIча пятилетке керда хьа а ергья, йолаш яраш эргаьха тоа а ергья бедал иккхарен лоалае кийчъяреи процессаш. Кхоачашъе лерхI доменни процесс йоацаш рулах аьнк даккхар санна йола уйла. Чакхъяккха лерхI карьерашкара аьшка рула конвейере гIолла дIаккхухьаргдола боккъал башха технологи. Цу дерригача хIамаех Iалаьмате боккха экономически пайда бергба.

— Тахан тха академе кийчъяьй, — яхаш дувц цун президента Б. Е. Патона, — цу тайпара 18 программа. Царца цхьана — Днепр чура хий лорадара тIаерзаяьча мероприятей шерра цикл. Уж чакхъяха йолаеннай Украинера, Российски Федерацера, Белоруссера 50 гаргга Iилма-тохкамеи проектнии институт. Академе дакъа лоац 82 ерригсоюзни Iилма-технически проблемаш кхоачашъеча. Цун Iилмахоша соахка производствана дIаденнача балхашта юкъе — самолеташ тIареи спутникаш тIареи лаьтта кIал йоахка пайдана хIамаш хьалоха керда прибораш а йоккха диаметр йола трубопроводаш йохкача хана пайда эиаш йола сварка ечa аппаратура кхы цхьаькха цхьа комплекс а.

А. БАУЭР,
ТАСС корр.

Киев.

«Киевски бIаьсти» яхача Ерригсоюзни искусствай фестивале хIара шера УССР столице ух ерригача вежарашка йолча республикашкара художественни коллективаш. Укх шера из яр Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь.

СУРТА ТIА: Г. Веревка цIерагIча Паччахьалкхен заслуженни академически украински халкъа хора доакъашхой Г. Игнатюки (аьрдехьар яр), Л. Слоеван, Омски халкъа хорерча сибирячкаца Г. Лисинаца (юкъера яр) цхьана.

Э. КОТЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК. СУРТА ТIА: Ф. Э. Дзержинске цIерагIча Днепровски металлургически завода № 12 йолча домна хьалхалаттача бригадех цаI. Аьрдехьара аьттехь: мастер В. Н. Черненко, водопроводчик В. С. Свистун, хьалхара подручни А. Я. Белоус, воккхагIвола газовщик В. И. Парфинович, горневой подручни Н. Н. Проскуров, воккхагIвола шлаковщик М. В. Маланчук, воккхагIвола горновой М. П. Бурхан. Из коллектив тхьа болх беш йола хиллачу капитальни ремонт на еш 21 шера болх беш я.

А. БОРМОТОВА сурт
ТАСС фотохроника.

ЮРТАХОЧУН ЦIЕРАГIА

Волынски областа Уховецки юрта Совета организационни сессе къамаьл де эггара хьалха дош делар 87 шу даьннача Прасковья Варфоломеевна Васютинана. Юрта яха эггара дукхагIа ха йолча, дукхача шерашка сийлахьа депутатски деккхараш кхоачашдеш хиннача йоккхача саго дег тIара даькъала бийцар керда хержа депутаташ.

Полесски Ниловна оал Прасковья Варфоломеевнах Уховецке къаьна а къона а ел волчо. Революционни традицеш йолаш хилярах Волыне эзаш я из юрт. 1905 шера Iохьа болабеннаб укхазара ахархой помещикий лаьтташ декъа. Юртара салтий хиннаб Зимнева штурм еча дакъа лоацаш, ЦхьоалагIча гобрабаьрей эскарца гIулакх деш.

Цхьабакъда кхела лайнад пилсудчикий доала кIал нийсъеннача цу полесски юрта бахача наькха лоIама чIоагIал, революце гIулакха цар мутIахьал цIаьккха а тахка. Шоашта тIаккхувра аьнна кхералацар нах. Подполье шоай гIулаккхаш дизза кхоачашдеш бар коммунисташи комсомольцаши. Комсомола райкома керте эттар батрак Васюта Михаил. Из лаьца чувеллача хана организацена керте эттар цун воша— Степан. Дукха ха яьккхар полицейски аькхаша патриота тIехьа лелаш. 1934 шера июла бийсанна вийра цар комсомольций баьччеи цун да, парте подпольни райкома член Васюта Адамп.

1939 шера сентябре цIеча байракхашца духьала ера юрт кортамукъале яхьаш доагIача эскара. Мукъаваьккхар чувелла ваьлла Васюта Михаил а. Дукха ха ялалехьа СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержар из. Малхбузехьарча Украине эггара хьалха колхоз а яь вIашагIтехар цо ший юртахой. Цхьабакъда цхьа хьувкъам мара чуэца кхензар ялаташ кхедерий юкъарча кхашкара, шоллагIбар — гитлеровций лаиаш техача иккаша IотоIабир. Котало яьннача 45-ча шерал тIехьагIа боахам юхаметтаоттабе бийзар председатела наьна — дIамагIвола воI, Иван а санна фашисташца баьча тIем тIа майра латаш веннача Михаила когаметта тIом заккхбаьнначул тIехьагIарча шерашка дIаэттача Прасковья Варфоломеевнай. Бронзах хьаваь хьалъоттаваьа из Уховецка юккъе. Хьалъэттав дийна барашца цхьан мугIаре.

Васюта Михаила цIи лелаю цо вIашагIъеллача колхозо. Цхьабакъда хIанз ший юрт йовзаргьяцар цунна. Цхьан миIингера вокх миIинге кхаччалца паргIата цIенош дагIача нийсача улицашца тийдай из.

Юрта юккъе — торгови комплекс, почтови отделени, медпункт, юкъера школа, библиотека, клуб, халкъа краеведчески музей. Юрта дегаьдле — ши бIаь совгIа полотно чугулдаь «Уховецки третьяковка». ЦIи хезача советски художникаша совгIата деннад уж.

Юртара баьннарашта юкъе — музыканташи юристаши, инженераш а педагогаш а. Цхьабакъда Уховецка эггара чIоагIагIа цIи дIахазийтай цун лаьтта леладераша. АргIе хьинаре къахьегарах доккхий правительственни совгIаташ деннад царех дуккхачарна. Юртахоша дикагIа барех дикагIа бараш дукха ха йоацаш хиннача хоржамашка моттигерча Советий депутаталла хержаб.

ТАСС корр.

Доазол дехьара

Классови тIемий фронташка

«ЗАБАСТОВКАЩЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБАРА ДИКАГIА ДОЛА ГIУЛАКХ»

Тахан маьхк еш вар со, 160 унций хьоар, 1 унций даьтта, ах унций дрожжи техар, дIахо «Дейли миррор» яхача газета тIа кепатехача рецепто яххача бесса бора болх. Со маьхк ятта оттар Лондоне из мода яржарце дувзаденна дацар, из аз дора эггара йоккхагIа йолча фирмашта чуйоагIа беррига мехкара маьхк йотта пекарнеш болх ца беш сайцандаь. ЗIамигача, геттара цIийеш пийшкаш ка болх байтача лавочкашта юхе километраш дIоахал дола очередаш латт. Шозза езъенний маьхк.

ДIахьош я пекарий профсоюза вIашагIъелла алапаш тIатохари къахьегама хьалаш тоадари дIадеха халкъа юкъара забастовка. Из забастовка дIайолаенний Блэкпуле хIара шера хула Британски тред — юнионий конгресса (БКТ) съезд болх бе йолаеннача денош. Иштта забастовке дакъа лоац Шеффилда металлургаша. «Лукас» яхача электронни компане, «Плесси» яхача машинаш еча фирма, Форда заводий болхлоша.

Иштта нах гIовттара бахьанаш лерхIарашн айкха бувзам болаш да БКТ съезде доашхача дешаца. Тахан забастовка къовсам айбаларо тешал ду дIахо йодача хана вахара хьал-торо лохъялар ла йиш йоаца хIама хилара. Съездо бакъдир мугIарерча англичана эца алапий цхьа шу хьалха хиннача нийсдича геттара кIезигагIа долга.

Цудухьа тамашъе езаш дац профсоюзий съезде керттера ювцараш экономика проблемаш хилар. Массехк шера вIаштта инфляце хоршо эгабу мохк, маьхаш тIадетталу, промышленноста дукхагIа дола доакъош цхьан метте латт. Съездо ший болх чакхбаьккхача деношка кепайоазон тIа арадаьлар, кризис чIоагIагIа хинна лоархIача 1973 шерарчул Британе производства дукхал хIанз лохагIа хиларах дола правительственни даннеш. ХIамаш чакхйоахача промышленносте из лохъеннай 6 процент, хIаьта езача промышленносте — 17 процент.

Инфляци, маьхаш тIадетталар, индустри цхьан метте оацар эггара хьалха тохаш да шоай белажаш тIа экономика лохъялара бала лоаттабеча къахьегамхой хьашташта, белгалдаьккхар БКТ съезде. Эггара вогIа дар — тIом чакхбьнача хана денз хIанз эггара лакхденна бе болх боаца нах совбалар, цхьа миллиони 700 эзар сага дIа а кхоачаш.

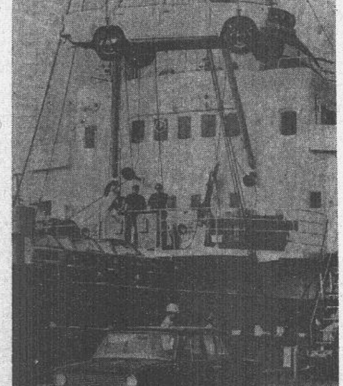
Ше Iаьдала керте эттача лейбористски правительствос цхьаккхайкадир инфляцена ерригача кризиса йола ший тайпара кхыйоаца «молха» «социальни контракт» оалар йолга. Хеталуш дар алапий тIатохилга профсоюзаша хьа ца дехара духхьала правительствос шера маьхаш итт процент лохдергхилар, бе болх ца хилар дIадовккхаргдолга. Бакъда, «контракт» йолча кхаь шера тIа-тIа лакхлуш да маьхаш, къахьегама биржера очередаш йIаьхлу. БКТ съездо тешал дир: «социальни контракто» ше бакъъянзар. къахьегамхой эшабир цо. Цхьан дешаца аьлча, съездо дIаяьккхар хIанзарча тайпара йола авторашта дагаеха а кхоаччашъ а хинна «социальни контракт». Алхха БКТ кулгалхоша низ тIабаххийта хьадехарца къоабълийр «шийтта бетта бокъо», къахьегамхошта шера цкъа мара алапий тIатохилга дIадехаргдоацаш. Съезда дуккхача делегаташа, обозревателаша белгал мадаккхар: профсоюза дуккхача членаша из гIулакх ах даьшка мара лерхIац, цар безам ба предпринимателашца «паргIатта йола договораш» увттаяра бокъо яккха, кхыча дешаца аьлча, хьалхе оттадаьча гIулакхаща тIа бехкилга чакхдоахаргдоаца договораш.

ХIанзарча БКТ съездо кхы цIаьхха а хьахьеккхар мехкара классови къовсам ира болга, социальни вIашдухьал увттараш чIоагIлулга. Блэкпуле конгресса трибуна тIара профсоюзий болама лидерех цаI волча Дженкинс Клайва дийцар къахьегамхошта тIабоагIа пайда цахаддаш лохбаларца цхьана, инфляце темпаел хьалха а бувлаш, монополеншта хула пайда лакхлулга.

ТIаккха тара хала йиш йийтеш британски экономика дегIаярца, цуна цхьана болхлой моттигаш совъялара перспектива хилар, юкъерча англичанина вахара хьал-торо тоаялар? Ай мичара. Английски бизнесменаша массехк шера вIаштта шоай миллионаш дIаяхийтац дай-мехка индустри дегIайоалаяра. Цар уж дIаухийтт довзол дехьа, дарегIа болхлой кулгаш долча кхыча мехкашка. Мехка боахамера валови инвестицеш дIадахача цхьан шера 6 процент лохъелар. Из процесс хIанз а дIахо йодаш я. Цунах хулар: дIакъовлаш я предприятеш, оборудовани къалуш латт, продукце дикал лохлу, конкуренце хьашташ талх, керттера дар — бе болх боаца нах совбул.

Мичахьа да цу тупика чура аравалар? ХIанзара англичанаш теша бу шоай хьашташ юхаоза дезилгах, шоай пийшкий духовкашка маьхк хьаяра рецепташ тел. «Дейли миррор» яхача газета тIара аз хьаяькха рецепт иштта чакхйоал: «ЦIагIа хьае маьхк — забастовкашца къовсам лоаттабара эггара дикагIа дола гIулакх да из». ХIаьта забастовкаш хилара бахьанашца къовсам лоаттабу рецепт хIанз а дагаеха яц е буржуазена а е цун прессана а. Из деккхар кхоачашде гIийртар «социальни контракт» оттае дагадехараш, къахьегаман капиталан юкъера гIулакхаш дIадаха низ ца кхаьча контракт оттаьраш. 1977 шера хиннача БТК конгрессо кхы цIаьхха а тешал дир цу бакъдолчоа.

Э. ЧЕПОРОВ, АПН соб. корр.

«Жигули» яха советска автомобилаш дIа лоахка Дание. Из дIаьшца кхоа укх цифрица: 1972 шера денз, эггара хьалха «Жигули» Датски наьха араяьнначa хана денз 17,5 эзар ийцай даччанаша. Цу дукха боакха боашача скандинавски мехка массанахьа а дIамигча а го-лабачорла біргаро йиш я «Лада» (иштта оал укхаза «Жигулех») яха реклама тIа йола тикаш. Мехка 70 совгIа тика я советски автомашинаш йохкаш.

СУРТА ТIА: Фредерисия яхача города порте советски автомобилаш.

В. МИНКЕВИЧА сурт. ТАСС фотохроника.

СУХАЛБЕ!

РЕЙД

Культура болхлошта хьалхашка латта декхараш кхы а бехктокхамегIа хул укх шера Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара накъаболхаш, кердача Конституце проект ювцаш беррига советски наьха политически а къахьегама а хьинар айденнача хьалашка. Уж декхараш толамца кхоачашдеча кIезигача лоархIаме дац мел эшар даь культура учреждениеш кийча хилар, цар материальни база чIоагIъяр. Мишта латт из гIулакх МагIалбика районерча культура учреждениешка? Цу дешага хьожаш хилар укх деношка «Сердало» газета рейдови бригада.

Эггара хьалха тхо кхаьчар Инаркъе. Укхаза топпар хьаьха, кIир теха, басар хьекха Iана кийчо яь баьшнаб культура ЦIагIа а библиотеке а. Iана кхоачам беш дахча Iалашдаьд. Бакъда, кIор хIанз а хьабанза ба.

— Тхона эша кIор хьаязбаь ба, — йоах юрта Совета исполкома председатела М. Картоева. — ДикагIа дар газ хилча. Ши бутт ха я культура ЦIагIа а, библиотеке а, школе а газ чуйилла проектно - сметни документаци оттаду яха. Таххапалца тхона хьабIаргагуш хIама дац. ЧIоагIа бакъахьа дар культура учреждениешка газ чуюллилга сихагIа вIаштIехьдоаккхаре...

Юрташкарча культура учреждениешта юкъе эггара доккхагIа а дикагIа а да Долакоара культура ЦIа. Культура болхлоша шоай низашца ремонт чаккхъяьккхай укхаза. Цхьабакъда библиотека чуйола моттиг Iан кийчъяра таххапалца кулг дIа а техадац.

— Укх шера 20-ча сентябре кийчъяь яккха езаш яр библиотека, — йоах библиотекара Энгиноева Эйсета, — укхаза ремонт елга хIанз дIа а доладаьдац. ХIаьта де дезараш дукха да. Хувца дезаш да юкъера тховнаш, топпар хьаха, кIир тоха, басар хьакха деза. Цу дерригнена хьахьожадаь ахча 300 сом мара дац. Из кIезига хеташ чу а баха Iохайшаб болхлой.

Iанарца дIоахдеш да культура ЦIа а библиотека а. «Соахка Iай а лерттIа Iы йоапаш шийлача даьгIад тхо. Укх шера а котельни лерттIа тоаяьяц, цо болх мишта бу техкадац», — летKъ культура болхлой.

Кердача Редантен Юкъерча Ачалкхен мел эшар даь Iана кийчо яьй культура Шеношка а библиотекашка а. Цхьабакъда лерттIа болх бара кхоачам ца беш готта да Юкъерча Ачалкхера библиотека чуйола цIенош. Дика чакхдаьккхад культура учреждениеш Iана кийчъяра гIулакх «Луч» совхозе а. Совхоза кулгалхоша йоакхо яьй библиотека чуйола моттиг шеръяра. Поагоча хIаман а сагото е езаш бац укх кхаь юртара культура болхлой. Культура Шеношка а библиотекашка а газ чуйиллай.

Иштта ханнахьа тоаяь яьккхай Вознесенскера библиотека а. Цхьабакъда, йистедаланза да станицерча культура ЦIагIа текущи ремонт яра балхаш.

ХIанз Iана кийчо яра балхаш чакхдаьннадац Бековичерча клубе а. Цхьаццанахьа штукатурка яь кIир тоха а басар хьакха а деза укхаза. Уж балхаш сихагIа чакхдаьхача бакъахьа дар «Малгобекнефть» НГДУ чуйоагIаш йолча машиннаькъа цеха коллектива.

Кхоачамболаш дика цIенош да Чкаловера клуб чуулар. Цхьабакъда, капитальни ремонт ца йича болх хьабе йиш йолаш дац укхаза. Хувца дезаш да деррига чура а тIера а тховнаш, цхьаццанахьара уйнаш, керда юхайолла езаш я пийшк. Цул совгIа штукатурка яь кIир тоха еза, басар хьакха деза. Шелал хьатIакхача йиндар дукха ха яц. ХIаьта клуб Iана кийчъяра Вознесенскерча станссовета (председатель Т. Карпцова), Г. Ахриева цIерагIча совхозо а (директор С. Бухадиев) таххапалца даь цхьаккха а хIама дац.

Iана кийчо яра балхаш чакхдаьннадац городерча «Октябрь» цIи йолча культура Дворецe. Из хьалдаь даьлча денз болх беш яц укхаза канализаци. ХIанэчул тIехьагIа чакхъяккха еза текущи ремонт. Коа а хьалхарча майдаш тIа а асфальт йилла еза. Керттерча даькъе уж балхаш чакхдаха дезар городера РСУ я. Тахан-кхоана яхаш тIехьадоалаш латт гIулакх.

Районерча юрташка Iан замалахь болх бара культура учреждениеш эггара дикагIа кийчъяьй СоагIапча. Чухь а ара а кIир теха, басар хьекха къегаш, цIена я культура ЦIагIа а библиотеке а. Керда кийчъяьй гойтара агитаци — лозунгаш, плакаташ, стендаш я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара ЦIейна, СССР кердача Конституте проекта, иттлагIча пятилетка шоллагIча шера декхараш толамца кхоачашдара хетаяь.

Къахьегамхошта культурно салоIилга Iалашдара гIулакх къаьстта ледара латт Дабий-Юртен Йоккхача Ачалкхен. Дабий-Юрта клуб яц, е вIалла хинна а яц. ШоллагIа шу да болх бара пайдана йоашаш Йоккхача Ачалкхера клуб дIакъайла латта а. ХIанззалца районе деш хоадам болаш хIама дац цу юрташка бахача наха культурно салаIара эша хьалаш вIаштIехьдахара. Цу деша юстара латт М. Горьке цIерагIчен «Алханчуртскийн» совхозий кулгалхой а.

Дикка йоакхо яьй районе культучреждений материальни база вIаштIехьйоаккхаш укх шера. Истолаш, гIандаш, шкафаш, стеллажаш, кхыйола мебель ийцай укх шера ерригача клубаштен библиотекаштен шортта кхоачам беш. Музыкальни инструменташ ийцай. Алхха укх шера 27 эзар сома мах болаш тайп-тайпара хIамаш ийцай культучреждениешта. Хьаена латт ши библиотека хьалъяра эша гIишлон материалаш. Уж хьалъе лаьрхIад Юкъерча Ачалкхен Чкаловен.

Районерча культучреждениешка, къаьстта клубашка ледара лел къахьегамхошта культурно салоIилга вIаштIехьбаккхара болх. Цхьайолча клубашка художественни самодеятельность вIашагIъеллаяц. ВIашагIъеллача дакъа лоацаш школашкара дешархой мара бац. Юртара интеллигенци юкъеозац цу лоархIамеча гIулакха.

Белгалдаккха деза культура болхлоштен боахамашкарча профсоюзни а комсомольски а организацешта юкъе боагIаш бола бувзам ца хилар. Из къаьстта доагIа юрташкарча комсомольски организацешта. ХIана аьлча цар дукха пайдане гIулакхаш чакхдаха йиш я культура болхлошца цхьана кагирхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам луча.

Октябра цIейна кийчлуча, кердача Конституце проект ювцача керттера да укх кховзткъа шера мехка, республике, районе, городе юрта хинна доккхий дика хувцамаш хIара сага дIадовзийтилга.

Октябра кховзткъа шу дизара а СССР Конституцена хетадаь а дукха гIулакхаш чакхдоах районерча дуккхача культура Шеношкен библиотекашкен. Лекцеш еш, къамаьлаш ду, тайп-тайпара сайренаш чакхйоах. ХIаьта цига дувцар дукхагIча даькъе беррига мехко даьха исторически толамаш хул. Цхьабакъда нах бахача юрта, цар болх беча совхозе, кхыча коллективе хиннача хувцамашца уж дувзаш ца хилча беррига кхетама балхах хьадоала беркат дукха кIезигагIа хул.

Хьаэцаргъя вай культучреждениеи балха цхьаькха оагIув. ДукхагIдолча культура Шеношка хьалтеха доахк совхозий юбилейни шерара декхараш. Цунах кхоачам хилац. ХIана аьлча цхьаннахьа гуш дац бетта, квартале, ах шера совхоза, бригада, ферма болхлоша тIаийца декхараш мишта кхоачашдаьд, гуш бац социалистически яхье котбаьннараш.

Культура учреждениешка кIезига ба кIоаргта болх бовзаш, из дукхабезаш бола специалисташ. Масала, библиотекашка болх беча 37 сагах цу хьакъехьа дийша 11 саг мара вац. хIаьта клубашка болх беча 27 сагах — шиъ заочно деша этта шиъ мара вац. Ледара латт арахьара тIабаьхка болча культура болхлошта фусамаш Iалашъяра гIулакх.

— Из бахьан долаш шин специалисто балхара мукъавалийтар дехаш заявленеш язъяьй. Е коммунальни квартира а, е общежите моттиг а царна Iалашъе вIаштIехьдалац тха, — яхаш летK культура отдела заведующи М. Мержоев.

Иштта дукха цIенхаштара кхоачамбоцараш да МагIалбикерча культура учреждениеш Iана кийчъеча а цар балха а. Уж сихагIа дIадахара йоакхо ергья аьнна хет тхона районерча партийни, советски, боахама организацешa.

З. ЦЕЧОЕВ, горсовета культура йолча массазарча комиссе председатель, городской газета редактор.

М. ХАРСИЕВА, культура отдела инспектор.

А. ХАРСИЕВ, «Сердало» газета собкор.

МОСКВА. Наьха теркам чIовтгIа тIозаш я столични парке «Сокольникашка» хьайийллача дунен халкъашта юкъерча «Химия-77» яхача отраслевой выставкера советски экспозицеш. Цига хьахьокх шоай продукци мехка 800 предприяте. 10 эзар совгIа йолча экспонаташа дувц халкъа боахама ерригача отраслешка, Iилман гIулакхa, вахаре химех пайда эцара хьакъехьа.

СУРТА ТIА: «Химия-77» яхача выставка советски разделе.

В. СОЗИНОВЕИ И. УТКИНЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА ГОВЗАНЧАША ДАЬ ДОГАМАШ

Гаьнарча Малхбоален халкъий догамаш тIадолча суртех пайда эц Хабаровски моделей ЦIен болхлоша — барзкъаш тегараша. Цар болх таххара командировке баха хилар цигара специалисташ Приамурье къамий юрташка. Цу йоккхача районе бахача нанайцаша, ульчеша, эвенкаша, кхыча къамий наха шоаш барзкъаш тегача хана уж хоза хилийтара пайда эц тайп-тайпарча оакхарий цIокех, замшах, таьшца деча догамех. Цар деш дола уж догамаш шоай тайпара хоза да, цар уж ду багахбувцама ларда тIа, хьагойт тайгера баьцовгIаш, оакхарий, амурски чкъаьрий.

Гаьнарча Малхбоален кхалнаьха из искусство вай мехка чIоагIа лоархIаш я. Царех цхьабола кхалнах СССР художникий Союзя членаш ба. Моделий ЦIен болхлоша цахаддаш бувзам лоаттабу халкъа говзанчашца. Иштта цар цхьана къахьегарца вIаштIехьдаьннад берашта а боккхагIа болча наха а керда бIаьш тайпара барзкъаш хьаде.

Владимир ДОЛГОДВОРОВ, АПН корреспондент. Хабаровск.

ГДР-а совгIаташ — белорусски Iилмахошта

Белорусски юртбоахама академе хьехархой группана еннай «Кагирхошта социалистически кхетам луча даьхача толамех» яха ГДР лакхерчен юкъера специальнин образоване Министерства значокаш.

Академи — республикера эггара къаьнагIа йола заведени. Укхаза 63 кафедре деррига Iилман лоархIамеча лостамех болх беш ва 600 Iилмахо. Цхьайтта факультете дешаш ва Европа, Азе, Африка, Латински Америка доазол арахьарча 36 мехкара 260 а чувоагIаш вола. 10 эзар студент.

— Тха кара я мел эшачунца Iалашъяь лабораторьеш, цаIи ахи миллион том чу дола библиотека, — йоах академе партийни комитета секретара, технически Iилмай кандидата Дыленюк Александра, — Iилман а дешара а лабораторьеш хинна дIаэттай тхона академе болхлошен студенташен тохкамаш ду итташ йолча колхозий а совхозий а кхаши фермаши.

Евгений ПАВЛЮЦЬ, АПН корреспондент.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ГАЗЕТАШИ ЖУРНАЛАШИ — ХIАРА ДЕЗАЛЛА

«Союзпечать» яхача республикански агентства республике бахача нахага дIахойт 1978 шера газеташи журналаши ухаргдолаш 1977 шера 1 октябре денз 1 декабре кхаччалца дIаязбергхилар.

Диц ма лелаш ханнахьа шоашта эша газеташи журналаши яздайта!

«Союзпечать» яха республикански агенство.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ

ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомо кагирхошка кхайкарал ду Ерригсоюзни ударни комсомольски гIишло — Зейски ГЭС — хьалъеча болх бе хьехаш.

Зейски ГЭС — Дай-мехка энергетика йоккхагIъярех хургйола гигант. Гидроэлектростанци хьалъеча районе маьха дарегIа йолча электроэнерге база тIа хьалъергья город, йоккхий промышленни предприятеш. Гидроэлектростанци хьалъеча чакхдаха деза боккхача боараме гIишлон-монтажни балхаш.

Цунца дувзаденна Зейски ГЭС хьалъеча болх бе эш тайп-тайпара говзалаш йола болхлой: [illegible]-бетонни конструкцей монтажникаш, арматурщикаш, бетонщикаш, штукатураш, маляраш, плотникаш, каменщикаш, электросварщикаш, шофераш, экскаваторщикаш.

ГIишлон говзал йолаш боаца болхлой Iомабергба дешара комбинате, балха тIерабаьха, 70 — 80 сома боараме стипенди а телаш. Цул совгIа балха дIайийцача болхлошта балха боллашше а говзалаш а Iомаергья.

Зейски ГЭС хьалъеча къонача гIишлонхошта цар алапешта тIакхеташ 30 процент районни коэффициент оттаяьй. Комсомольски путевкаех гIишло еча баьхкарашта городе Зея дика тоаяь общежитеш хургья.

Городе Зее дукха школаш, техникумаш я.

Зейски ГЭС хьалъеча болх бе безам бараш ВЛКСМ горкоме, райкоме, обкоме бахка беза, хIаьта 2-05-93 номерагIа телефон тоха а мегаргья.

КУРОРТАШ — ХАЛКЪА

Укх статьяна керте оттадаь ши дош лозунг дац. Из да Советски Iаьдала хьалхарча шерашка кхоачашде доладаь вай бакъдар, вай принцип. 1919 шера 20 марта граждански тIема таташ а сацале, В. И. Ленина кулг яздир курорташ халкъа доалахье хиларах долча декрета. Цу ханна вай мехка вIашагIъеллар эггара хьалхара Пятигорски бальнеологически Iилма-тохкама институт.

ХIанз юкъера лаьрхIача шера салаIара индустре гIулакхаш пайда эцаш ва 48 миллион сагIа 21 миллион бери. [illegible]

Железноводске ихав юкъера лаьрхIача 40 эзар (1914 шера — 41,2 эзар) саг. ДукхагIча даькъе уж бар хьалдола нах.

ХIанз Кавказски Минеральные Воды яхача курорташка шоай мукъа ха дIахьу миллион гаргга сага — болхлоша, ахархоша, интеллигенце. 2000 шу тIакхоачаш уж шозза дукхагIа хилийта лерхI вай. Иштта хилийта вIаштIехьа даргда цкъа дале керда здравницаш сихагIа хьалъярца, шоллагIа — края дарбан ресурсаш совъяхарца.

Вай гидрогеологаша Кума, Березовка, Ольховка яхача хишта юхе гучаьйхай дукхха нарзан доалла керда моттигаш. [illegible]

из гIулакх. Цар вIашагIъелла из система иштта юкъе йоалаергъя кхыча курорте — Ессентуке. Укхаза Нагутское яхача юрта юхе а хьайийллай дифицитни дарбан хий — «Ессентуки-17» доалла керда йоккха моттиг. Пятигорскерча радиоактивни хища, Железноводскерча дарбан хища, («Смирновская», «Славяновская»), кисловодски нарзанаца цхьана из хий дунен тIа шин тайппара эталон йолаш дIаэтт- [illegible]

Iалам лорадара общества активисташ.

Гидрогеологаша цхьа пайдане эксперимент чакхъяьккхар: белгалъяьча атомий раствор чухийцар минеральни хий духхьала аьнна хетача хьасташка. «Ессентуки-17» яхача хи чура белгалъяь атомаш «лийцар» цхьа шу даьлча, хIаьта нарзановски хьасташ чура — 14 бут баьлча. Цунна вIаштIехьа даьлар хиш доахка моттигаш малагIаш я харал совгIа цхьа закономерность гучаяккха а: боса оагIонашка хьу дукхагIа мел хул дукхагIа хул минеральни хиша хьасташ. Цунна дийза хий бухдувлача моттигашка эггара хьалхагIа дукхагIа дIайогI хьу. Атта гIулакх дац цига хьу дIайогIилга: чхараш теда а тедаш лагIай хьисапе моттигаш кийчъю, тIакхухь лаьтта. Иштта дале а укх тIехьарча итт шера Кисловодска районе, масала, дIаегIай 3000 гектар керда хьу, [illegible]

Кавказски Минеральни Воды заповедник лоархIаш я. [illegible]

Николай КРИВОБОКОВ, медицински Iилмай доктор, курортологи физиотерапен Пятигорски Iилма-тохкама институт директор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массавар». Ленинградера передача. 10.15 — Советски Эскара Центральни академически театра «Элегия» яха фильм-спектакль. 14.30 — «Хьа къахьегам — хьа сийле!». Кинопрограмма. 15.15 — Советски пачхахьалкхен а боккъоний а ла[р]даш. 15.45 — «Книжка. Ха. Дешархо». 16.15 — «Догам». 16.45 — «Москвичий балха тешам». 17.15 — «Орленок» яхача телестуде юкъорашт городера Москвера № 61 йолча школа - интерната директорца Л. Л. Микаэльянца вIашагIкхетар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мохк ший лоIаме хилар дIакхайкалаь 30 шу дизара хетаяь Инде телевидене программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Вай адрес — Советски Союз!». 22.50 — «Литературная газета» призаш яхара советски американски теннисистий матч. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Долженково кхи» яха телефильм. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.55 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (гIалгIай меттала). 19.10 — Дешара кийча да. КПСС Веденски райкома секретара Д. Ю. Мачигова къамаьл (нохчий меттала). 19.20 — «Беррига а цхьа гIа» яха фильм. 19.30 — Спортивни передача. 20.15 — Юбилейни вахта толаме чакхъяккха! «Бурув детта балхаш деча Грозненски управлене коллектив йолча» (нохчий меттала). 20.30 — «Ялат-77». ХьажкIаш чуйина йоалаш латт».

РАДИО

6.30 — «Юрта механизаторий хьакъехьа партен правительствасн еча йоакхонна гIулакхаца жоп лу». 7.20 — «Грозненский рабочий», [illegible] Октябра байракха кIала. «Советий мехка кхалнах». Беседа (гIалгIай меттала). 17.15 — «ДоттагIален законаш». [illegible]

Хоаттам

Тахан республике гIоален Грозне моржан а йолаш, цхьайолча хана догIа а доагIа, малхбузехьа мух секунде 7 — 12 метр чIоагIа [illegible] фегара температура республике 9 — 14, Грозне 12 — 14 градус йоахал хилен тарлу. Кхоана моржан а йолаш, малхбузехьа мух секунде 3 — 7 метр чIоагIа [illegible] фегара температура бийсана 6 — 11, дийнахьа 10 — 15 йоахал хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-81-46; промышленностан — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-81-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05265. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7045.